

25 Μαρτίου
1821

25 ΜΑΡΤΙΟΥ

1821

ΟΙ ΗΡΩΕΣ

ΤΗΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ

ΕΙΚΟΝΕΣ ΚΑΙ ΒΙΟΓΡΑΦΙΑΙ ΑΥΤΩΝ

ΥΠΟ

ΑΛΕΞ. ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΩΣ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Α. ΠΑΠΑΚΩΣΤΑ

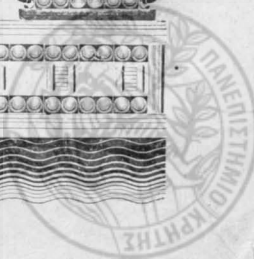
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΚΑΤΤΑΒΕΤΗΚΑΤΩΝ

ΜΙΧΑΗΛ Ι. ΣΑΛΙΒΕΡΟΥ

1900

18622

413622

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

25 ΜΑΡΤΙΟΥ

1821

ΟΙ ΗΡΩΕΣ

ΤΗΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ

ΕΙΚΟΝΕΣ ΚΑΙ ΒΙΟΓΡΑΦΙΑΙ ΑΥΤΩΝ

ΥΠΟ

ΑΛΕΞ. ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΩΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ

ΜΙΧΑΗΛ Ι. ΣΑΛΙΒΕΡΟΥ

1900

ΥΜΝΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΝ

Ἰπὸ Διονυσίου Σολωμοῦ.

Σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν κόψι
Τοῦ σπαθιοῦ τὴν τρομερή,
Σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν ὄψι,
Ποῦ μὲ βία μετράει τὴ γῆ.

Ἄπ' τὰ κόκκαλα βγαλμένη
Τῶν Ἑλλήνων τὰ ἱερά,
Καὶ σὰν πρῶτα ἀνδρειωμένη,
Χαῖρε, ὦ χαῖρε, Ἐλευθεριά!

Ἐκεῖ μέσα ἑκατοκοῦσες,
πικραμμένη ντροπαλή,
Κ' ἓνα στόμα ἀκαρτεροῦσες,
Ἐ λ α π ά λ ι, νά σοῦ 'πῆ.

Ἄργεε νάλθῃ ἐκεῖνη ἡ ἕμερα,
Καὶ ἦταν ὅλα σιωπηλά,
Γιατί τὰ σκιαζε ἡ φοβέρα,
Καὶ τὰ πλάκονε ἡ σκλαβιά,

Δυστυχής! Παρηγορία
Μόνη σοῦ ἔμενε νά λές
Περασμένα μεγαλεῖα,
Καὶ διηγῶντας τα νά κλαῖς.

Καὶ ἀκαρτέρει, καὶ ἀκαρτέρει
Φιλελεύθερη λαλιά,
Ἐνα ἐκτύπαιε τ' ἄλλο χέρι
Ἀπὸ τὴν ἀπελπισιά.

ΕΙΣ ΤΗΝ ΙΕΡΑΝ

ΣΚΙΑΝ

ΤΩΝ ΑΘΑΝΑΤΩΝ

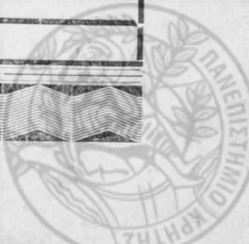
ΗΡΩΩΝ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ

ΤΟΥ

1821

Ἡ Πατρις εὐγνωμονοῦσα.

Ο ΚΛΕΦΤΗΣ

Μάνα, σοῦ λέω δὲν μπορῶ τοὺς Τούρκους νὰ δουλεύω,
Δεν ἔμπορῶ, δὲν δύναμαι, ἐμάλλιασε ἡ καρδιά μου·
Θὰ πάρω τό τουφέκι μου νὰ πᾶ' νὰ γένω κλέφτης,
Νὰ λημεριάξω στὰ βουνὰ καὶ σιαῖς ψηλαῖς ραχούλαις.
Νᾶχω τοὺς λόγγους συντροφιά, μὲ τὰ θεριὰ κουβέντα.
Νᾶχω τὸν οὐρανὸ σκεπή, τοὺς βράχους γιὰ κρεββάτι,
Νᾶχω μὲ τὰ κλεφτόπουλα καθημερνὸ λιμέρι.
Θὰ φύγω μάνα μου, μὴν κλαῖς, μόν' δός μου τὴν εὐχή σου.

Εὐχήσου με, μανοῦλα μου, Τούρκους πολλοὺς νὰ σφάζω,
Λαὶ φύτεψε τριανταφυλλιά καὶ μαῦρο καρυοφύλλι,
Καὶ πότιξέ τα ζάχαρι καὶ πότιξέ τα μόσχο.
Κι' ὅσο ποῦ ἀνθίζουν μάνα μου, καὶ βγάνουνε λουλούδια,
'Ο γιός σου δὲν ἀπέθανε μόν' πολεμάει τοὺς Τούρκους.
Κι' ἂν ξερθῆ 'μέρα θλιβερή, μέρα φαρμακωμένη,
Καὶ μαραθοῦν τὰ δυὸ μαζὶ καὶ πέσουν τὰ λουλούδια.
Τότε κ' ἐγὼ θὰ λαβωθῶ, τὰ μαῦρα νὰ φορέσῃς.

Δώδεκα χρόνια πέρασαν καὶ δεκαπέντε μῆνες,
Κι' ἀνθίζουν τὰ τριαντάφυλλα κι' ἀνοίγαν τὰ μπουμπούκια.
Μὰ μιὰν ἀύγη ἀνοιξιὰτικὴ μιὰ πρώτη τοῦ Μαΐου,
Ποῦ κελადοῦσαν τὰ πουλιά κι' ὁ οὐρανὸς γελοῦσε,
Μὲ μιὰς ἀστράφτει καὶ βροντᾶ καὶ γίνεται σκοτάδι,
Τὸ Καρυοφύλλι ἐστέναξε, τριανταφυλλιά δακρῦζει,
Μὲ μιὰς ξεράθηκαν τὰ δυὸ κ' ἐπέσαν τὰ λουλούδια.
Μαζὶ μ' αὐτὰ σωριάστηκε κ' ἡ δόλια ἡ μανοῦλα.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Πρὸς τὴν Ἑλληνίδα νεολαίαν !

Μὲ ὁποῖαν μελαγχολίαν, ὦ γλυκεῖα Ἑλληνὶς νεολαία, ἀνατέλλει καὶ πάλιν ἡ εὐθάνατος καὶ δοξασμένη 25 Μαρτίου! Μὲ ὁποῖαν κατῆφειαν πάντες οἱ Ἕλληνες προσβλέπομεν πρὸς τοὺς σεπτοὺς τάφους τῶν πατέρων μας καὶ πῶς μετ' αἰσχύνης καὶ ἐντροπῆς κύπτουμεν τὴν κεφαλὴν καὶ δάκνομεν τὰ χεῖρα πρὸ τῆς καταυγαζούσης τὸ Πανέλληνιον ἀσφουστεφοῦς ταύτης ἡμερομηνίας! Οὐδέποτε οἱ Ἕλληνες ἠσθάνθησαν τοσοῦτον ἐνδύμουχον ἄλγος, οἷον ἡμεῖς σήμερον ἀναλογιζόμενοι πόσον ἀναξίως καὶ ἀθλίως διεχειρίσθημεν τὴν μεγάλην προγονικὴν Περιουσίαν, πόσον ἐπαίσχυντοι ἀπόγονοι καὶ κληρονόμοι ἀπεδείχθημεν τῶν ἀθανάτων ἐκείνων ἀνδρῶν!

Ἄλλ' εἶνε καιρὸς σήμερον ν' ἀνανήψωμεν, νὰ ὑψώσωμεν τὰς καρδίας μας εἰς τὸ ὑψὸς τῶν Περιστασέων, ὡς ὁ θεῖος τοῦ πατριωτισμοῦ κῆρυξ Γαμβέττας ἐφώνει κατὰ τὸ τρομερὸν ἔτος πρὸς τοὺς Γάλλους πολίτας καὶ τὴν γαλλικὴν νεολαίαν.

Ἡ ἱστορία ἡ Ἑλληνικὴ γέμει δόξης καὶ μεγαλείου. Ἐχομεν ἀπειρα τὰ θαυμάσια τοῦ ἡρωϊσμοῦ ὑποδείγματα. Καὶ εἴαν μας διαμφισβητῆται παρὰ τινῶν Φαλμεράγερ ἢ ἄμεσος πρὸς τὸ αἷμα τοῦ Λεωνίδα ἔθνικὴ συνοχὴ καὶ ἡ γνῶσις ἐκ τοῦ ἀρχαίου ἑλληνισμοῦ καταγωγὴ ἀλλ' ἔχομεν τὸ ?! ὅπερ μόνον ἀρκεῖ ν' ἀποτελέσῃ τὸν ὑψηλὸν καὶ θαλερώτατον στέφανον προγονικῆς εὐκλείας.

Ἄλλὰ πρέπει καὶ δι' ἔργων νὰ τὸ ἀποδείξωμεν. Δυστυχῶς μέχρι σήμερον οἰκτρῶς διεψεύσαμεν τὰς προσδοκίας τοῦ κόσμου καὶ τῶν ἀγαπώντων ἡμᾶς φίλων. Ἡ Ἑλλὰς ὡς Κράτος δὲν ἐπετέλεσεν οὐδὲν εἰσέτι μέγα καὶ γενναῖον. Τοῦναντίον ὁ τελευταῖος οἰκτρὸς τοῦ 1897 πόλεμος, ἡ παρωδία μᾶλλον αὐτῆ σοβαροῦ πολέμου κατασυνέτριψεν τὸ ἑλληνικὸν γόητρον, δικαίως δὲ ἴσως καὶ μὲ ἀθυροστο-

μίαν ὀλίγον καμπρόνειον θά ἠδύνατο ἀντιστοίχως πρὸς τὸ περίφημον τοῦ Σιμωνίδου ἐπὶ τοῦ τάφου τῶν 300 Σπαρτιατῶν ἐπίγραμμα νὰ χαραχθῶσι σήμερον οἱ ὀλίγον χονδροὶ ἀλλὰ φεῦ! τόσον ἀληθεῖς τοῦ ἐμπνευσμένου νεαροῦ μας ποιητοῦ κ. Σπ. Ματσούκα στίχοι :

« Ἐνταῦθα ξένε κείμεθα
τῶν τουρκογύφτων θύματα
καὶ ἀπὸ τὸν φόβον χέ . . . . .
τὰ τῶν προγόνων μνήματα ! »

Ἐπταισε δ' ὅμως ὁ δυστυχῆς ὁ Ἑλληρικὸς λαὸς εἰς τὴν παιχθεῖσαν ταύτην ἐπαίσχυντον κωμωδίαν ; Ἄ μ ε - σ ω ς ὄ χ ι , ἀ λ λ ' ἔ μ μ ε σ ω ς β ε β α ἰ ω ς , διότι ὁ τρόπος καθ' ὃν ἐκλέγει τοὺς ἀρχοντάς του καὶ καθ' ὃν ἐννοεῖ νὰ τὸν διρικῶσι, μὴ ζητῶν ἀπ' αὐτοῦς ἢ πῶς νὰ τοῦ κάμωσι ρ ο υ σ φ ἔ τ ι α καὶ νὰ πληρῶσι τὴν εὐρείαν του γαστέρα ἐκ τοῦ Κεντρικοῦ τοῦ Κράτους Μαγειρείου δὲν ἠδύνατο ἢ νὰ μᾶς φέρῃ εἰς τὰ αἴσχη τοῦ 1897 καὶ εἰς τὰ σημερινά μας χάλια . . . .

Ἄλλὰ « Schwam d' rüber » ὡς λέγουσιν οἱ γερμανοί, ἢ μᾶλλον ὡς ὁ θεῖος Ὅμηρος λέγει :

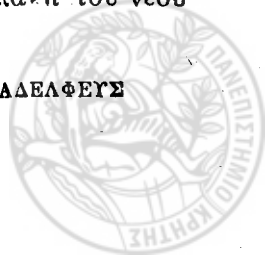
« Τὰ μὲν προτετύχθαι ἑάσομεν ἀχνύμενοι περ
θυμὸν ἐνὶ στήθεσι φίλον δαμάσαντες ἀνάγκη »

Σήμερον μεθ' ὅλας τὰς μωρὰς ταύτας τοῦ παρελθόντος πράξεις μας καὶ μεθ' ὅλας τὰς ἀμαρτίας ἀπολαμβάνομεν εὐτυχῶς ἀκόμη τοῦ θεσπεσίου δώρου τῆς ἐλευθερίας, δυνάμεθα δ' ἐὰν θέλωμεν νὰ σωθῶμεν ἀπαρούμενοι τέλειον τὸ παρελθόν, ἀπεκδυόμενοι τὸν παλαιὸν ἀμαρτωλὸν ἀνθρώπον, εἰσερχόμενοι δὲ μὲ γενν αἷμα, μὲ νέας ἰδέας καὶ μὲ νέαν, εἰ δυνατόν, ψυχὴν εἰς τὸ διανοιγόμενον ἀπὸ σήμερον εὐρύτατον μέλλον.

Ἀπὸ σὲ ἰδίως, ὦ ἑλληνὶς νεολαία, ἀπαιτεῖ ἡ Πατρίς τὴν ἀνόρθωσιν τοῦ παρελθόντος καὶ τὴν διάσωσίν της. Ἄφησε τὰς ματαίας συζητήσεις, τὰς μικροφιλοτιμίας, τὰς κομματικὰς ἐν τῇ Πολιτικῇ ἀναμίξεις καὶ τὰς πρὸ τῶν Προσφυλαίων ἀκατονομάστους κουμπουρορραβδωμαχίας. Κράτει ὑψηλὰ τὸ ἀκαδημαϊκὸν λῆδαρον, γενοῦ δὲ σὺ ὁ σημαιοφόρος, ὁ σκαπανεύς, ἡ ἐμπροσθοφυλακὴ τοῦ νέου Ἀγῶνος, τῆς ἀναγεννήσεως τοῦ Γένους !

25 Μαρτίου 1900

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΥΣ

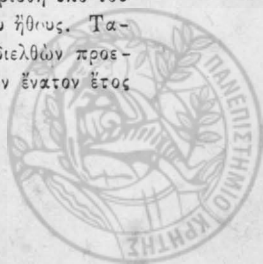

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ Ο ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ

Γίγας ἵσταται ἐκεῖ πρὸ τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου καὶ λευκότετος ἐκ μαρ-
μάρου ὁ μέγας ἔθνομάρτυς, τὸ πρῶτον ὑψηλὸν θῦμα τῶν αἰμοχαρῶν τυράννων,
ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ὁ Ε΄, Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως.

Ὡς ὁ Γερμανὸς τῶν Πατρῶν, ὡς τοσοῦτοι ἄλλοι περιφανεῖς ἄνδρες καὶ ὁ σε-
βαστὸς οὗτος ἱεράρχης ἐν Δημηστανῇ εἶδε τὸ φῶς κατὰ τὸ ἔτος 1745. Ἐν τῇ
πεφημισμένῃ δὲ σχολῇ τῆς αὐτῆς πόλεως, κοιτίδος τότε τῶν γραμμάτων, ἐδέ-
χθη τὰ πρῶτα νάματα τῆς ἑλλην. παιδείας. Ἄλλ' ὀρεγόμενος τελειότερας παι-
δεύσεως ὁ Γρηγόριος μετέβη εἰς Σμύρνην, ἔνθα καὶ Ἱεροδιάκονος ἐχρίσθη ὑπὸ τοῦ
ἐκεῖ Μητροπολίτου, ἐκτιμήσαντος τὸ σεμνὸν καὶ χρηστὸν τοῦ νέου ἡθους. Τα-
χέως δὲ ἀναδειχθεὶς καὶ τὰ ἐκκλησιαστικὰ ἀξιώματα ἱεραρχικῶς διεθλὼν προε-
χειρίσθη μητροπολίτης Σμύρνης, εἰ καὶ ἤγε μόλις τὸ τριακοστὸν ἕνατον ἔτος
τῆς ἡλικίας.

Ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ μεγάλη αὐτοῦ ἀξία δὲν ἐβράδυναν νὰ καταστησῶσι τὸν ἔξογον τούτων κληρικῶν γνωστὸν καὶ ἀγαστὸν ἀνὰ σύμπαντα τὸν ἑλλήν. κόσμον, διὸ καὶ μετ' ἐνθουσιασμοῦ ἠκούσθη καὶ παρὰ πάντων ἐπεδοκιμάσθη ἡ εἰς τὸν Οἰκουμηνικὸν θρόνον κατὰ τὸ 1797 ἀνάρρησις τοῦ Γρηγορίου.

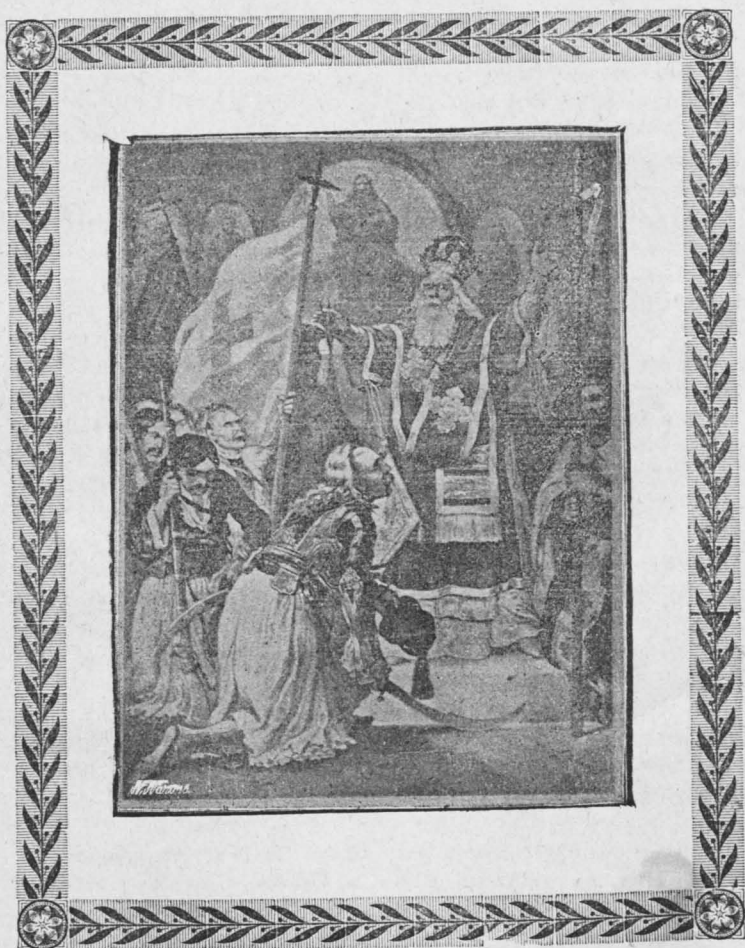
Εἰ καὶ ἀνεδέξατο τὸ ὑψηλὸν τοῦτο ἀξίωμα ἐν μέσῳ ἀνομόλου καταστάσεως καὶ πολλῶν δυσχερειῶν ἐν τούτοις εὐθὺς ἐξεδήλωσεν ἔκτακτον δραστηριότητα ὑπὲρ τῶν ἔθνικῶν πόνων.

Ἰδρυσεν ἑλλην. τυπογραφεῖον, ἐπροστάτευσεν τὰ σχολεῖα, ἐβέλτιωσεν σημαντικῶς τὴν θέσιν τοῦ Κλήρου. Διὰ πάντα ταῦτα ὑποπεύουσα αὐτὸν ἡ τουρκικὴ Κυβέρνησις δις ἐξώρισεν εἰς τὸ "Ἅγιον Ὄρος, ἀλλὰ καὶ δις ἀνεκάλεσεν εἰς τὸν Πατριαρχικὸν θρόνον. Κατὰ τὰς παραμονὰς δὲ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως, ὅτε ἐξ ἀπάσης τῆς Ἑλλάδος κατέφθανον εἰς Κων[σταντινὴν] λίαν ἀνησυχητικαὶ εἰδήσεις, ὁ Σουλτάνος βρῆναι φέρων τοῦτο διέταξε δεινὰς σφαγὰς εἰς πλείστας πόλεις μεγάλας τοῦ Κράτους του, τότε δὲ ἐξετελέσθησαν αἱ φρικώδεις σφαγαὶ τῆς Σμύρνης, Θεσσαλονίκης, Κύπρου, Ρόδου, Κρήτης καὶ τέλος καὶ αὐτῆς τῆς βασιλίδος τοῦ Βοσπόρου, ὅπου ἔβριθε τὸ ἑλλην. στοιχεῖον.

Ἦλθε λοιπὸν καὶ ἡ σειρά καὶ τοῦ ἀγνοτάτου καὶ ἱεροτάτου θύματος, κατὰ δὲ τὴν 18 Ἀπριλίου 1821 εὐθὺς μετὰ τὴν Ἁγίαν Ἀσιτουργίαν τῆς Κυριακῆς τοῦ Πάσχα κηρυχθεὶς ἔκπτωτος ὁ Πατριάρχης καὶ συλληφθεὶς, ἀπήχθη εἰς τὴν εἰρκτήν. Ἐκεῖ δὲ ὡς ὁ θεάνθρωπος ποιμενάρχης τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ ὡς ὁ πρὸ αὐτοῦ ἀθάνατος φιλόσοφος τῶν Ἀθηνῶν, εἰ καὶ ἠδύνατο νὰ σωθῆ διὰ τῆς φυγῆς, ἔμεινεν ἐν τούτοις ἐν αὐτῇ ψυχραίμως ἀναμένων τὸν θάνατον. Καὶ δὲν ἐβράδυνε νὰ ἔλθῃ οὗτος, διότι εὐθὺς μετ' ὀλίγον ἀπχθεὶς δέσμιος εἰς τὸ Πατριαρχεῖον ἐκρεμάσθη πρὸ τῆς μεσαίας πύλης ὑπὸ δημίῶν Ὀθωμανῶν.

Τρεῖς ὀλοκλήρους ἡμέρας ἔμεινεν ἐπὶ τῆς ἀγχόνης τὸ ἱερὸν λείψανον, μετὰ ταῦτα δὲ παρεδόθη εἰς Ἑβραίους, οἵτινες ἔσυραν αὐτὸ διὰ σχοινίου ἀνὰ τὰς ρυπαρὰς ὁδοὺς καὶ τριόδους τῆς Πόλεως, τέλος δ' ἔρριψαν αὐτὸν εἰς τὴν θάλασσαν. Θεία δ' ὁμως συνάρσει πλοιάριον ἑλληνικὸν τυχαίως ἀνευρὸν καὶ ἀναγνωρίσαν τὸ ἐπιπλέον πτώμα ἀνέσυρε καὶ ἐκόμισεν αὐτὸ εἰς Ὀδησσὸν ὅπου μετὰ πάσης τιμῆς ἐκηδεύθη παρὰ τῶν Ρωσικῶν ἀρχῶν. Μόλις δὲ τῷ 1871 ἡ ἐλευθέρα Πατρίς ἐζήτησε τὸ ἱερὸν λείψανον καὶ παραλαβοῦσα ἔθιψε μεγαλοπρεπῶς ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ Ναῷ Ἀθηνῶν εἰς ἔνδειξιν αἰωνίας πρὸς τὸν περιφανῆ ἱεράρχην καὶ σεπτὸν μάρτυρα εὐγνωμοσύνης.

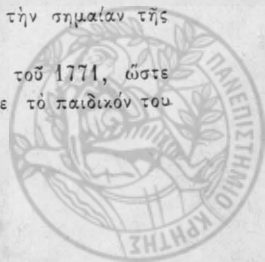

ΓΕΡΜΑΝΟΣ ΠΑΤΡΩΝ

Εἷς τῶν ἐξοχοτάτων ἱεραρχῶν τῆς Ἐπαναστάσεως, περίφημος καταστάς διὰ τὰς ὑπὲρ αὐτῆς ἐνεργείας του καὶ διότι πρῶτος αὐτὸς ὤψωσε τὴν σημαίαν τῆς Ἀνεξαρτησίας ἐν Πάτραις.

Ἐγεννήθη ἐν Δημητσάνῃ τῇ ἀγίᾳ ἡμέρᾳ τοῦ Ἐυαγγελισμοῦ τοῦ 1771, ὥστε εὐθὺς ἐκ γενετῆς τὸ ἄστρον τῆς σωτηρίας τοῦ Ἔθνους ἐφώτισε τὸ παιδικόν του

λίχνον. Λέγεται μάλιστα ὅτι ἐνῶ ποτε ἐκοιμάτο ὑπὸ δένδρον, παιδίον ἔτι ὢν, ὄφρι περιετυλίχθη περὶ τὸν βραχίονά του. Ἄλλ' αὐτὸ ἀντὶ τὰ ἐκραγῆ εἰς γούου, συνέλαβε τὴν κεφαλὴν τοῦ θηρίου καὶ τὸ κατεσπάραξεν. Εἴτε μυθολογία εἶνε τοῦτο, εἴτε μὴ, ἀδιάφορον! Διὰ τὰ λεχθῆ περὶ αὐτοῦ τοιοῦτος μῦθος, σημαίνει, ὅτι ἦτο ἄλλος Ἡρακλῆς τὴν τε ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα. Νεαρός περιεβλήθη τὸ σμῆνόν τοῦ ἱερέως ἔνδουμα καὶ με αὐτὸ περιπλανᾶται ἀνά πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Ἀνατολήν. Καὶ ποῦ δὲν ἐπῆγεν ὁ μικρὸς οὗτος Ὀδυσσεύς! Εἰς Ἄργος, Μύλους, Ὑδραν, Σμύρνην, Κωνσταντινούπολιν, πανταχοῦ!

Ἐν τῇ τελευταίᾳ συνηγήθη μετὸν μεγαλομάρτυρα Πατριάρχην Γρηγόριον τὸν Ε'. Ἐκεῖ ὁμοῦ ἐν κρυπτῷ οἱ δύο μεγάλοι ἱεράρχαι ὤμωσαν τὴν θεῖα συνάρσει ἐξέγερσιν τοῦ Γένους.

Ὡς δ' ἐγενήθη τὴν 25 Μαρτίου, τὴν αὐτὴν ἡμέραν, κατὰ περίεργον συμπτωσιν, ἀναγορευεταί, εἰ καὶ εἰκοσιενεαετίς ἀκόμη, Μητροπολίτης Παλαιῶν Πατρῶν! Ἡ ὡς τοιοῦτου δραστής του ὑπῆρξε μοναδική. Συνδιήλαξε χριστιανούς καὶ ὀθωμανούς, ἐπένευσε δὲ πρὸς πάντας τὸ σῆμα.

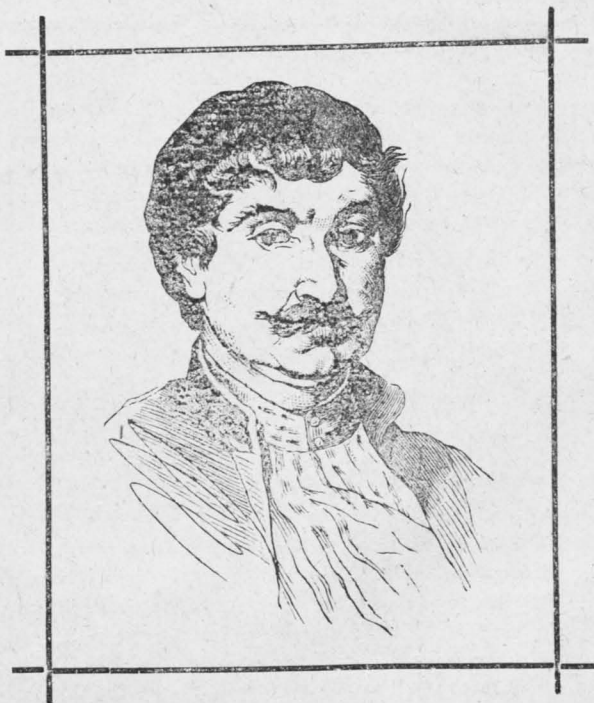
Ἄλλ' ἐπέστη ἡ παραμονὴ τῆς Ἐπαναστάσεως καὶ ὁ Γερμανὸς μυσταὶ ὑπὸ τοῦ ὁμογενοῦς Πελοπίδα εἰς τὰ τῆς Φιλικῆς. Ἀπὸ τότε γίνεται ἄλλος ἐξ ἄλλου. Ὁλος του ὁ βίος, ὅλοι του αἱ σκέψεις, πᾶτα αὐτοῦ ἐνέργεια καταβάλλεται ὑπὲρ αὐτῆς. Δὲν ἀφήκεν ἄνθρωπον, πτωχὸν ἢ πλούσιον, στρατιώτην ἢ γωρικόν, ἀγρότην ἢ ἔμπορον, νέον ἢ γέροντα, ἵνα ἢ κατιγῆ εἰς τὸ ἐθνικοσωτήριον μῆμα. Πρὸ τῆς Ἐπαναστάσεως, ἕνα μῆνα πρότερον, συγκαλεῖ ἐν Βουσίτση μυστικὴν Σύνοδον ἐξ ὅλων τῶν προκρίτων Ἑλλήνων καὶ ἐκεῖ τελειωτικῶς πλέον θεσπίζειται ἡ ὑπὲρ Πίστεως καὶ Πατρίδος ἐξέγερσις.

Οἱ Τούρκοι ὀσφραίνονται τὰ τεκταινόμενα καὶ ζητοῦσι νὰ τὸν συλλάβωσιν ὡς εἰς παγίδα, ἀλλ' ὁ εὐφυέστατος Γερμανὸς ὑπεκφεύγει ὡς Ὀδυσσεὺς καὶ σώζεται εἰς ἁγίαν Λαύραν. Ἐκεῖθεν ἐκστρατεύει ὡς στρατηγὸς πλέον καὶ οὐχὶ ὡς ἱεράρχης ὁ δαιμόνιος ἀνὴρ κατὰ τῶν Πατρῶν καὶ διὰ τὰ ἐπαρκέστη εἰς μύλους γύνει τὴν μολυβδίνην στέγην ἐνὸς Γκιμίου εἰς σφαίρας!...

Κατὰ τὴν Ἐπαναστάσιν αὐτὸς καθίσταται κυριολεκτικῶς τὸ δεξιὸ χεῖρ τῆς Ἐθν. Συνελεύσεως καὶ τῆς κεντρικῆς ἀρχῆς, αὐτὸς ἀλληλογραφῶν πρὸς πάντας, τοὺς τε ἀγωνιζομένους καὶ τοὺς ἐκτός τῆς Ἑλλάδος ὁμογενεῖς. Ἡ φρόνησις, ἡ παιδεία, ἡ μετριопαθεῖα του κατέστησαν αὐτὸν λατρευτὸν τοῖς πᾶσιν, ἀπέθανε δ' ἐν Ναυπλίῳ τῷ 1827.

Ἦτο ἰσχνός, μελαψός, με βελὺ πώγωνα, ἄρτιος δὲ τὸ σῶμα καὶ στιβαρός. Πλήρης ἐνθούς πυρός καὶ ζωηρῆς φαντασίας, ἠγωνίσθη ὅσον ὀλίγοις ὑπὲρ τοῦ Ἔθνους. Αὐτὸς διεσκόρπισεν ἀνά σύμπασαν τὴν Πελοπόννησον μυριάδας προκηρύξων καὶ μικρῶν σημαῶν, αἵτινες τότε ἦσαν λευκαὶ φέρουσαι τὸ σύμβολον τῶν Ἑρέων τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας.

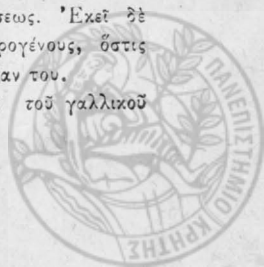

ΡΗΓΑΣ ΦΕΡΑΙΟΣ

Ὁ μέγας κήρυξ καὶ ἐνθουσιώδης ψάλτης τῆς ἐξεγέρσεως τοῦ Γένους, ὁ ἔθνομάρτυς Ρήγας Φεραῖος, ἐγεννήθη τῷ 1757 ἐν Βελεστίῳ τῆς Θεσσαλίας, ὅπερ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἐκαλεῖτο Φεραί. Ὁ Ρήγας μικρόθεν ἐπέδειξε μέγαν πρὸς τὰ γράμματα ζῆλον, τὸ δὲ πλησίον Πηλείου ἦτο τότε φωτεινὸν πνευματικὸν κέντρον διὰ τὰ σχολεῖα καὶ τὰ ἐκπαιδευτήριά του. Ἐκεῖ, ἐν τῇ ὥραίᾳ καὶ δρασερᾷ ταύτῃ ὀρεινῇ καλιᾷ, ἐμαθήτευσε πρῶτον ὁ νεαρὸς Ρήγας, γενόμενος κατόπι καὶ διδάσκαλος ἐν ἄλλῳ χωρίῳ τοῦ Πηλείου, ἐν Κισσῷ. Ἀλλ' ὁ περιωρισμένος ὀρίων ἐκεῖνος δὲν ἦτο δι' ἀετιδέα ὡς τὸ ποιητικὸν τέχνον τῶν Φερῶν, διὸ καὶ ἐγκαταλείψας τὴν Θεσσαλίαν ἦλθεν εἰς Κων)πολιν καὶ κατόπι εἰς Βουκουρέστιον ὅπως διακοσῆ ὑψηλότερα μαθήματα καὶ τύχη ἀνωτέρας παιδεύσεως. Ἐκεῖ δὲ ἔτυχε καὶ τῆς προστασίας τοῦ Ἡγεμόνος τῆς Βλαχίας Μαυρογένους, ὅστις διώρισε αὐτὸν γραμματέα του ἐκτιμῶν τὰς ἀρετὰς καὶ τὴν εὐφυΐαν του.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ προστατῆτος ἡγεμόνος διωρίσθη διερμηγεὺς τοῦ γαλλικοῦ

Προξενείου ἐν Βουκουρεστίῳ, διὰ τῆς θέσεως δὲ ταύτης καὶ τῶν ὑψηλῶν σχέσεων ἐγνωρίσθη μὲ πλείστους πλουσίους ἐμπόρους, ἀρχιερεῖς, ὀπλαρχηγούς, Τούρκους, ἀλβανούς εἰς οὓς ἤρξατο ἀνακοινῶν τὸ μέγα σχέδιόν του, τὴν ἐξέγερσιν τοῦ ἑλληνικοῦ Γένους.

Συνῆψε δὲ ἀλληλογραφίαν μετὰ πλείστων ἐξεχόντων ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ προσώπων καὶ μετ' αὐτοῦ τοῦ Ναπολέοντος, τοῦ μέλλοντος κοσμοκράτορος στρατηλάτου!

Τὸ δὲ σχέδιον τοῦ Ρήγα δὲν περιωρίζετο μόνον εἰς τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος, ἀλλ' εἰς αὐτὴν τὴν ἀκεραίαν ἀποκατάστασιν ὀλοκλήρου τοῦ Βυζαντινοῦ Κράτους. Πρὸς τοῦτ' ἀπῆλθεν εἰς Βιέννην, ἐν ᾗ ἐξέδωκε καὶ τὸν Χάρτην τῆς Ἑλλάδος μὲ πρωτεύουσαν τὴν Κωνσταντινούπολιν, πρὸς δὲ πλείστα ἄσματα πατριωτικὰ καὶ φλογερὰ ὡς τὸ περίφημον ἐκεῖνο τῆς Ἐλευθερίας σάλπισμα :

*«Ὡς πότε παλληκάρια, νὰ ζοῦμε στὰ στενά,
μονάχοι· σὺν λεοντάρια στῆς ράχαις· στὰ βοννά ;
Σηπλιαῖς νὰ κατοικοῦμε, νὰ βλέπομε κλαδιὰ,
νὰ φεύγομε τὸν κόσμον, γιὰ τὴν πικρὰ σκλαβιά ;
Νὰ χάνομε πατρίδα, ἀδελφια καὶ γονεῖς,
τοὺς φίλους, τὰ παιδιὰ μας καὶ ὄλους τοὺς συγγενεῖς ;
Καλλιτέρα μιᾶς ὥρας ἐλεύθερη ζωὴ,
παρὰ σαράντα χρόνια σκλαβιά καὶ φν.λακή !»*

. . . . .

Μετὰ τὴν Βιέννην ὁ Ρήγας μετέβη εἰς Τεργέστην πρὸς συνάντησιν τοῦ Βοναπέρτου, ἃμα εὐρίσκειτο ὡς ἐν Ἰταλίᾳ, ἔχων σκοπὸν νὰ μεταβῇ εἴτα εἰς Ἑλλάδα πρὸς ἐξέγερσιν κατὰ τῶν τυράννων τῆς. Ἀλλὰ δυστυχῶς τὰ πάντα ἐματαιώθησαν, διότι προδοθεὶς ὁ μέγας φλογερός τῆς ἐλευθερίας ψάλτης συνελήφθη καὶ παραδοθεὶς αἰσχρῶς ὑπὸ τῆς Αὐστριακῆς κυβερνήσεως εἰς τὰς Τουρκικὰς Ἀρχὰς τοῦ Βελιγραδίου μετ' ἄλλων ὀκτὼ συντρόφων του τῇ 29 Ἀπριλίου 1818, ἐφυλακίσθη ἐν ταῖς σκοτειναῖς εἰρικταῖς τοῦ ἐκεῖ φρουρίου.

Ὀλίγον μετὰ ταῦτα ἦλθε καὶ ἡ κακοῦργος ἐκ Κωνσταντινουπόλεως διαταγὴ ὅπως στραγγαλισθῇ καὶ μετὰ πολλὰς βασάνους ριφθῇ εἰς τὸν Δούναδιν. Τοιοῦτον οἰκτρὸν τέλος ἔλαβεν ὁ ποιητικώτατος ψάλτης τῆς ἐθνικῆς ἐξεγέρσεως, ὅστις θνήσκων ἀνεφώνησε τὸ προφητικώτατον :

« Ἀρκετὸν σπόρον ἔσπειρα ἐγὼ καὶ δὲν θλίβραδύνη νὰ βλαστῆσῃ !»

Δικαίως δ' ἡ Πατρίς ἔδρυσε τὸν μαρμάρινον ἀνδριάντα πρὸ τοῦ Ἑθν. Πανεπιστημίου εἰς τὸν φλογερόν πατριώτην, εἰς τὸν ἐμπνευσμένον μεγαλομάρτυρα τῆς ἐθνικῆς ἀποκαταστάσεως.

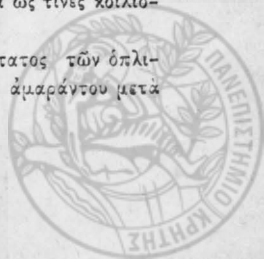

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΔΙΑΚΟΣ

Ὁ ωραιότατος τῶν ἡρώων τῆς ἐπανάστασης, ὁ ὡς παρθένος τὴν μορφήν καὶ τὴν ψυχὴν καλὸς καὶ ἀγαθὸς Διάκος ἐνθυμίζει τὸν Ἀχιλλεὺς τῆς Ὀμηρικῆς Ἰλιάδος. Ὁ Ἀθανάσιος Διάκος γεννηθεὶς ἐν Μουσουνίτσα, χωρίῳ τῆς Παρνασσίδος εἶχε κατ'ἀρχὰς περιβληθῆ τὸ σεμνὸν τοῦ μοναχοῦ ἔνδυμα, ὅπερ τότε ἔφερον ἄνδρες ἀμέμπτου χαρακτήρος καὶ εὐγενεστάτων αἰσθημάτων καὶ οὐχὶ ὡς τινες κοιλιά-δουλοὶ καὶ φυγόπονοι τῆς σήμερον...

Κατὰ τὴν μεγάλην ἡμῶν Ἐπανάστασιν ὁ κληρὸς ἦν ὁ θερμότετος τῶν ὀπλι-τῶν στρατιώτης, ὁ δὲ σταυρὸς συνεδέθη διὰ κλάδου δάφνης ἀμαράντου μετὰ

τοῦ ἥριος τῶν πολεμιστῶν. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ἀθανάσιος Διάκος ἄμα ὡς ἀντή-
γησε τὸ σάλπισμα τῆς ἐξεγέρσεως τοῦ Ἔθνους εὐθὺς ἀπέριψε τὰ βᾶσον καὶ περι-
εληθείς τὴν φουστανέλλαν, τὸ κατ' ἐξοχὴν ἔνδυμα τῆς «λεβεντιᾶς» προσήλθε καὶ
κατετάθη ὑπὸ τὴν σημαίαν τοῦ Ὀδυσσεύς Ἀνδρούτσου. Ὁ λαμπρὸς οὗτος ἀρ-
χηγὸς διαγνοὺς ἐξ ἀρχῆς τὰ ἔξοχα προτερήματα καὶ τὴν ἀνδρείαν τοῦ νεο-
συλλέκτου διώριτεν εὐθὺς αὐτὸν ὀπλαρχηγὸν ἀναθέτας αὐτῷ τὴν φύλαξιν τῆς Λε-
βαδείας.

Ἡ ἐμπιστευθεῖσα αὐτῷ θέσις ἦν σπουδαϊκότης. Ὡς ἄλλοτε κατὰ τὴν ἀρχαιό-
τητα ὁ περσικὸς χεῖμαρρος ὁμοίως νῦν ὁ τῶν ἀπίστων τοῦ Ἰσλαμ ἀκατάσχετος
ἐν τῇ αὐτῇ ὁδῷ ἐπήρχετο ἵνα καταπνίξῃ τὴν δυστοχὴν Ἑλλάδα. Ὡς δὲ τότε ὁ
ἥρωας Λεωνίδας μὲ τοὺς τριακοσίους ἐν Θερμοπύλαις, ὁμοίως τῶρα ὁ ἀτρόμητος
Διάκος μὲ τὰ τετρακίσια παλληκάρια καὶ ἐστάθη εἰς τὸ περίφημον γεφύρι τῆς
Ἀλαμάνας τοῦ Σπερχειοῦ, ὁπόθεν ἐμελλε νὰ διαβῇ ὁ φοβερὸς Ὀμὲρ Βριώνης,
ὅστις ἦγεν ὀκτὼ χιλιάδας πεζοῦς καὶ ὀκακοσίους ἵππεις.

Ἡ σύρραξις ὑπῆρξε δεινὴ· τὸ πῦρ ἀμφοτέρωθεν ἐπὶ ὥρας ἀπεδεκάτιζε πλῆθος
Τούρκων καὶ Ἑλλήνων, ἀλλ' ὁ ἐχθρὸς ἦτο ἀπειρὸς· πολυπληθέστερος, ἡ δὲ δρά-
σις τῶν Ἑλλήνων ἀδύνατον ἀπέβαινε ν' ἀναγκαιτῆσι αὐτόν. Ἐν τούτοις ὡς οἱ
περὶ τὸν Λεωνίδα καὶ τὰ παλληκάρια τοῦ Διαίου ἔμειναν ἐκεῖ ὡς βράχοι καὶ
ἔπεσαν παρ' αὐτὸν ἡρωϊκῶς μαχόμενα. Τέλος καὶ αὐτὸς ὁ γίγας ὀπλαρχηγὸς
τραυματιθεὶς τὴν δεξιάν, ἀπὸ καὶ μὲ τὴν αἰσθητὴν διέσπειρε πανταχόθεν τὸν φό-
βον ἔπισεν εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἀγρίων τουρκαλθανῶν, οἵτινες δέσμιον τὸν ἀπήγα-
γον πρὸς τὸν ἄγριον Ὀμὲρ Βριώνην.

Ὁ Τούρκος ἀρχηγὸς θαυμάσας τὸ κάλλος καὶ τὴν ἀνδρείαν τοῦ ἥρωος δὲν ἠ-
θέλησε νὰ τὸν φονεύσῃ, πλὴν ὁ μετ' αὐτοῦ ἀπαίσιος Μεχμέτ Πασσᾶς τὸν συνε-
βούλευσε νὰ τὸν ψήτῃ ζωντανόν· Ὁ Διάκος ἤκουε τὴν καταδικὴν του μὲ μερίστην
ψυχραιμίαν, ἐχάρη δ' ὅτι ὁκ' ὑπάγη ν' ἀνταμώσει τὰ παλληκάρια του, ἂν καὶ
ἐλυπεῖτο ὅτι δὲν τοῦ ἐπερίσσευσεν ἐν φουσίγγιον διὰ νὰ πράξῃ τοῦτο μόνος τὸ τα-
χύτερον. Ὁ φρικώδης θάνατος τοῦ ἥρωος τῆς Ἀλαμάνας ἐτελεσθεῖς τῇ 14 Ἀ-
πριλίου 1821 ἐνεποίησε βαθυτάτην αἴσθησιν καὶ ἀμύθητον ἄλγος ἀνά πᾶσαν τὴν
Ἑλλάδα, ἡ δημοτικὴ μοῦσα εὐθὺς ἐτόνισεν ἄσματα καὶ ἐλεγεία εἰς μνήμην τοῦ ἡρωϊ-
κοῦ τέκνου τῆς Παρνασσίδος.

«Ἐμένα κι' ἂν σουβλίσατε, ἕνας Ρωμηὸς ἐχάθη· ἅς εἶν' καλὰ ὁ Ὀδυσσεὺς καὶ ὁ
Καπετὰν Νικητάς· αὐτοῖθ' ἀσβῶσιν τὴν Τουρκιά κι' ὄλο σας τὸ Δοβλέτι!»

Δὲν ὑπάρχει δὲ Ἕλληνας, ὅστις ἀγνοεῖ τὸ θεῖον ἐκεῖνο διήγημα, ὅπερ ὁ ἴδιος ἥρωας
λέγεται ὅτι ἀπήγγειλε καθ' ἣν ὥραν ὑφιστάμενος τὸ φρικωδέστερον μαρτύριον,
ἔστρεψε καὶ εἶδε τὴν ὥραιάν καὶ χαρμόσυτον πέριξ τῆς ἑλληνικῆς ἀνοίξεως φύσιν!
Ἴδου αὐτὸ:

«Γιὰ δὲς καιρὸ πῶς διάλεξε ὁ Χάρος νὰ μὲ πάρῃ.
τώρα, π' ἀνθίζον τὰ κλαδιὰ καὶ βγάζει ἡ γῆ χρυσαίρι!»

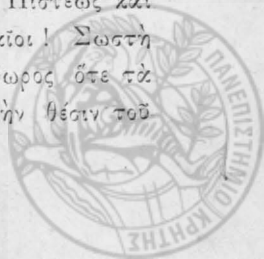

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΚΟΛΟΚΩΤΡΩΝΗΣ

Ὁ περιφανέστατος στρατηγὸς τῆς Πελοποννήσου, ὁ περιούστατος καὶ ἐμπειρότατος «Γέρου τοῦ Μωρηᾶ» ἐγεννήθη εἰς τὸ Ραμαθοῦνι τῆς Καρυταίνης τῇ 3 Ἀπριλίου 1770. Κατήγετο δὲ ἐξ ἐνδόξου γένους, διότι ὅλοι οἱ πρόγονοί του ἦσαν ὀνομαστοὶ κλέφται, τὸ δὲ ὄνομά των ἀπὸ πολλοῦ ἔψαλλεν ἡ δημοτικὴ Μοῦσα. Ἀπὸ τὸ 1806 εἰς ἐβδομήκοντα ἀνέρχονται οἱ ὑπὲρ Πίστεως καὶ Πάτριδος κατὰ τῶν Τούρκων πεσόντες Κολοκοτρωναῖοι! Σωστὴ Ἐκκτόμβη! Μόλις δ' ἦτο δεκαπενταετής ὁ Θεόδωρος ὅτε τὰ πλληγκάρια ἀνηγόρευσαν αὐτὸν ἀρχηγὸν των εἰς τὴν θέσιν τοῦ

ἀποθανόντος πατρός του. Οἱ Τούρκοι φοβούμενοι τὴν ἀνδρείαν του κατεδίωξαν ἐξ ἀρχῆς λυσσαλέως καὶ ἐξηνάγκασαν νὰ καταφύγῃ εἰς Ἐπτάνησον, ἣτις ἦτο τότε τὸ κρυφύγετον τῶν Ἑλλήνων.

Ἐκ Ζακύνθου, ὅπου διέμενον ἐπανῆλθε πάλιν εἰς τὴν πατρίδα του διὰ νὰ βοηθήσῃ τοὺς μαχομένους κατὰ τὸ 1807 κατὰ τοῦ τυράννου ἀδελφούς Χριστιανούς, ἀλλ' ἀναγκάζεται ταχέως νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν ἐξορίαν. Ὁ μέγας Ἀγὼν ἐπραγεῖς εὕρισκε τὸν Κολοκοτρώνη ἐκ τῶν πρώτων ἐπὶ ποδὸς καὶ ἔτοιμον νὰ προσφέρῃ τὸ αἷμά του ὑπὲρ τῆς μαχομένης τὸν ἔσχατον ἀγῶνα Πατρίδος. Ἡ συνδρομὴ του ἦν πολυτιμωτάτη, διότι οὐδεὶς ἄλλος ὡς αὐτὸς ἐγνώριζε τοπογραφικῶς τὴν Μάνην τόσον τελείως, οὐδεὶς δ' εἶχε τὴν ἐμπειρίαν τοῦ πολέμου ὡς ὁ Θεόδωρος Κολοκοτρώνης. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲ τὸν Πετρόμπετην, εἶτα δὲ μόνος, στρατηγὸς ἀπασῶν τῶν ἐν Πελοποννήσῳ δυνάμεων, καταλαμβάνει τὰς Καλάμας, ἐπελαύνει κατὰ τῆς Ἀρκαδίας, ἀποκλείει τοὺς Τούρκους εἰς Καρύταιναν, τοὺς νικᾷ εἰς τὸ Φανάρι καὶ ἐξολοθρεύει εἰς Βαλτέτσι.

Ἡ πολιορκία τῆς Τριπόλεως εἶνε ἔργον τῆς ἐπιμονῆς, τῆς καρτερίας καὶ στρατηγικῆς του περινοίας. Τὸ μόνον μέλαν σημεῖον αὐτῆς, αἱ φοβεραὶ σφαγαὶ ἐτελέσθησαν παρὰ τὴν θέλησίν του, μόλις δὲ παρέδωκεν ὁ γενναῖος στρατηγὸς μὲ κίνδυνον τῆς ἰδίας ζωῆς τοὺς παράδοθέντας Τούρκους.

Ἄλλὰ τὸ μέγα ἀνδραγάθημα, τὸ φαινότατον σημεῖον τῆς στρατηγικῆς του δράσεως εἶνε ἡ μάχη εἰς τὰ Δερβενάκια, ὅπου ἀποκλείσας τὸν ὡς χεῖμαρρον κατὰ τῆς Πελοποννήσου εἰστορμήσαντα στρατὸν τοῦ Δράμαλη κατεκερμάτισεν αὐτόν, φονεύσας περὶ τοὺς τετραχιχιλίους! (Ἰούλιος, 1822).

Τὸ ἔξοχον τοῦτο κατόρθωμα κατέστησε τὸ ὄνομα τοῦ Κολοκοτρώνη ἀθάνατον ἐν τῇ Ἱστορίᾳ τῆς Ἀνεξαρτησίας τῶν Ἑλλήνων, ἡ δὲ Γερουσία ὡς ἀμοιβὴν ἀνεκήρυξεν αὐτὸν Ἀρχιστράτηγον τῆς Πελοποννήσου.

Τοιοῦτος ἐν ὀλίγοις ὁ ἀνὴρ, οὗ ἡ Πατρίς εὐγνωμονοῦσα ἀνύψωσεν ἐν Ναυπλίῳ γάλκινον ἀνδριάντα περιστῶντα αὐτὸν ἐπιπνον καὶ μὲ τὴν ἱστορικὴν περικεφαλαίαν ἐπὶ κεφαλῆς, παρομοιάζουσαν αὐτὸν πρὸς Μακεδόνα ἢ Ρωμαῖον στρατηλάτην.

Ἄλλ' οὐχὶ μόνον διὰ τὴν ἀνδρείαν, ἀλλὰ καὶ διὰ μυρίας ἄλλας ἀρετὰς ὑπῆρξεν ἕξοχος ὁ Κολοκοτρώνης, τὰ δὲ τῆ ὑπαγορευομένου αὐτοῦ καὶ ὑπὸ τοῦ ἐμπνευσμένου ποιητοῦ Γ. Τσερτσέτη συγγραφέντα Ἀπομνημονεῦματά του ἀντικατοπτρίζουσι τελείως τὸν ἀληθῆ Κρίσσορα τῆς Ἑλληνικῆς Παλιγγενεσίας!

Δυστυχῶς δ' ὅμως τὰ τελευταῖα ἔτη τοῦ βίου του ἐπέπρωτονὰ πικράνωσι δεινὰ καὶ θλιβερὰ γεγονότα ἐκ παρεξηγήσεων καὶ ραδιουργιῶν, ὁ δὲ τροπαιοῦχος νικητὴς τοῦ Δράμαλι, ὁ ἐλευθερωτὴς τῆς Πελοποννήσου, ὁ περιφανὴς «Γέρος τοῦ Μωριά» ἤχθη ἐπὶ Ὀθωνος πρὸ δικαστηρίου καὶ κατεδικάσθη εἰς θάνατον ἐπὶ προδοσίᾳ!

Οἷα ἀποτύφλωσις καὶ οἷα ἀνήκουστος βυσοδόμησις κατὰ τοῦ φλογεροῦ πατριώτου! Πλὴν ταχέως ὁ Ὀθων ἀνεγνώρισε τὸ λάθος του καὶ μυριτρόπως ἀπέζημίωσε τὸν ἀτρόμητον στρατηλάτην, ὅστις δι' ὄλου τοῦ βίου του ἐν καὶ μόνον ὄνειρον εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν, νὰ ἴδῃ δηλ. τὴν Πατρίδα· του ἐλευθέραν καὶ μεγάλην. Τὸ πρῶτον τὸ εἶδε καὶ εὐτυχῆς ἔκλεισε δι' αὐτὸ τὰ βλέφαρα τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1843, ἐν μέσῳ τῶν δακρύων καὶ τῶν θρήνων συμπαντος τοῦ ἔθνους, πλὴν τὸ δεύτερον οὐδ' ἡμεῖς σήμερον τὸ εἶδομεν ἀκόμη, ἂν καὶ παρῆλθεν ἕκτοτε πλεόν τοῦ ἡμίσεως αἰῶνος! Προπέρουσι μάλιστα ἐκινδυνεύσαμεν νὰ τὴν ἴδωμεν καὶ... μὲ κροτέραν!

ΝΙΚΟ-ΤΣΑΡΑΣ

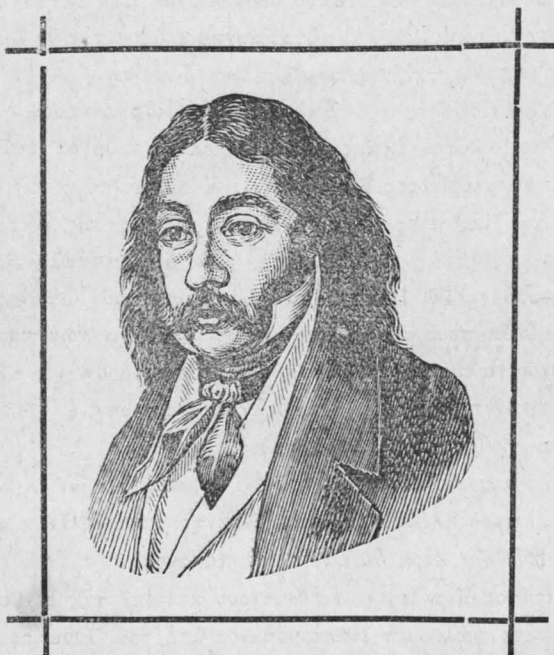
Ἄλλος λέων καὶ αὐτὸς ἐκ τῆς μεγάλης ἐκείνης γενεᾶς. Υἱὸς ἀρματωλοῦ ἀπὸ βρέφους ἀνέπνευσε τὸν ἀέρα τῆς ἐλευθερίας τοῦ βίου τῶν κλεφτῶν καὶ ἀπὸ παιδὸς ἠτκήθη εἰς τὰ ὄπλα τοῦ Ἄρεως. Ἡ Ἐπανάστασις τὸν εὔρε ἠνδρωμένον μαχητὴν.

Ἄλλὰ καὶ πρὸ αὐτῆς εἶχεν ἤδη δεῖξῃ τὴν αἰχμὴν τοῦ ξίφους του. Ὅτε δὲ οἱ Σέρβοι τῷ 1807 ἐπαναστατήσαντες ἐζήτησαν τὴν βοήθειαν τῶν Κλεφτῶν πεντακόσια πενηκόντα παλληκάρια συναθροισθέντα ἀνεκήρυξαν τὸ ἀνδρείον αὐτὸ «κλεφτόπουλο» ὡς ἀρχηγόν των.

Τὸ μικρὸν σῶμα τῶν ἀρματωλῶν διὰ πλοιαρίου ἀπεβιβάσθη εἰς Μακεδονίαν, ὅπου μετὰ πολλὰς καταδιώξεις ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ συμπλοκὰς ἐφάσεν εἰς τὰς κλεισσοεῖας τῆς Τσίχνας ὅπου ἐπὶ δύο ἡμέρας καὶ δύο νύκτας ἐμάχετο κατὰ πολλαπλασίων Τούρκων, μεθ' ὃ ξιφήρεις διασχίσαντες αὐτὸ κατηυθύνθησαν πρὸς τὴν παρὰ τὸ *Πράβι γέφυραν*. Εἶπε δ' ὀνομαστὴ ἡ μεγάλη αὕτη γέφυρα, ἥτις ἔχει ἐκατέρωθεν σιδηρᾶς πύλας, δεδεμέναις διὰ διπλῶν ἀλύσεων.

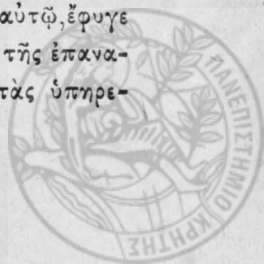
Ἄν καὶ ἐκ τῶν 550 παλληκάρων μόνον 250 εἶχον ὑπολειφθῆ, τὰ δὲ πολεμοφόδια καὶ αἱ τροφαὶ εἶχον πλέον ἐξαντληθῆ, ἐν τούτοις ὁ ἀτρόμητος Νικο-Τσάρας οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν ἀπεδειλίασεν, ἀλλὰ μὲ τὰ ξίφη ἀνὰ χεῖρας αὐτὸς τε καὶ οἱ γενναῖοι σύντροφοὶ του ὀρμήσαντες διέσχισαν τὰς δεκαπέντε ὄλας χιλιᾶδας τῶν προσπιζομένων τὴν γέφυραν Τούρκων. Φθάσαντες δὲ πρὸ τῶν σιδηρῶν πυλῶν καταθραύουσι τὰς ἀλύσεις τῆς γεφύρας καὶ διασώζονται σφῶν εἰς τὸ Ἅγιον Ὅρος!

Μετὰ χρόνον μακρὸν ἐπιστρέψας εἰς τὴν πατρίδα του συννητήθη μετὰ τῶν παλαιῶν ἐκεῖ φίλων, ἀλλ' ὡς ὁ Βλαχάβας καταδιωκόμενος καὶ αὐτὸς ὑπὸ τοῦ τυράννου τῶν Ἰωαννίνων ἠναγκάσθη νὰ καταφύγῃ εἰς Σκόπελον ὅπου μετὰ τοῦ Βλαχάβα καὶ ἄλλων ἐξώπλισε στολίσκον πρὸς παρενόχλησιν καὶ καταδιώξιν τῶν Τούρκων. Πλὴν ὁ ἄγρυπνος διώκτης, ὁ αἰμοβόρος Ἄλῆς, καρadoxῶν, συνέλαβε καὶ αὐτὸν διὰ δόλου καὶ ἐφόνευσεν εἰς τὸ ἄνθος ἐτι τῆς ἡλικίας του, διότι μόλις ἦγε τὸ 36ον ἔτος!

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΟΣ

Ἐκ τῆς μεγάλης οἰκογενείας τῶν Μαυροκορδάτων, ἦτις πρὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως μετωκίσθη εἰς Χίον. Ὁ Ἀλέξανδρος Μαυροκορδάτος ἐγεννήθη ἐν Κωνσταντινουπόλει τῷ 1791, τυχὼν δὲ λαμπρᾶς ἀνατροφῆς ἀπεστάλη πρὸς τελειοποίησιν τῶν σπουδῶν του εἰς Ἰταλίαν. Τῷ 1812 διωρίσθη παρὰ τῷ θεῷ του Καρατζᾶ, ἡγεμόνι τῆς Βλαχίας, πρόεδρος τοῦ ὑπουργ. Συμβουλίου, πλὴν φοβούμενος τοὺς Τούρκους, ἐπιβουλευομένους αὐτῷ, ἔφυγε πάλιν εἰς Ἰταλίαν, ὅπου διέμεινε μέχρι τῆς ἐκρήξεως τῆς ἐπαναστάσεως, ὅτε ἔσπευσε, ἵνα προσφέρῃ τὰ φῶτα καὶ τὰς ὑπηρεσίας του εἰς τὴν ἀγωνιζομένην πατρίδα.

Διορισθείς πρόεδρος τῆς α' ἐν Ἐπιδαύρῳ Ἔθν. Συνελεύσεως ἐπέδειξε μεγίστην φρόνησιν καὶ δεξιότητα περὶ τὴν διοίκησιν τῶν πραγμάτων, κατὰ δὲ τὸν Μάϊον τοῦ 1822 μετέβη μετὰ 1500 ἀνδρῶν εἰς τὸ Μεσολόγγιον, ὅπου διεκρίθη διὰ τὴν ἑκτακτον αὐτοῦ δραστηριότητα, περινοίαν καὶ αὐταπάρνησιν κατὰ τὰς θλιβερὰς ἡμέρας τῆς πολιορκίας, ἣν κατώρθωσε νὰ διαλύσῃ.

Κατὰ τὴν εἰσβολὴν τοῦ Ἰμβραήμ εἰς Πελοπόννησον ἡ Κυβέρνησις ἐκάλεσεν αὐτὸν ἐκεῖσε· ὡς ἀρχιγραμμαμματεὺς δὲ τοῦ ἐκτελεστικοῦ ὁ Μαυροκορδάτος ἐνήργει ὅπως ἡ Ἑλλὰς τύχῃ τῆς προστασίας τῆς Ἀγγλίας πρὸς εἰρηνοποίησιν. Ἐπὶ δὲ τῆς ἀντιβασιλείας ἐγένετο τὸ κατ'ἀρχὰς μὲν ὑπουργός, εἶτα δ' ἀπεστάλη εἰς Εὐρώπην ὡς πρέσβυς. Τῷ 1841 μετακληθεὶς ὑπὸ τοῦ Ὄθωνος κατήλθεν εἰς Ἑλλάδα πρὸς τακτοποίησιν τῆς ἐκρύθμου τῶν πραγμάτων καταστάσεως, πλὴν τὴν συμβουλὴν του ὅπως δοθῇ εἰς τὴν χώραν συνταγματικὸν πολίτευμα, δὲν ἠθέλησε ν' ἀκούσῃ ὁ Ὄθων, ἂν καὶ βραδύτερον ἤσθάνθη τὸ λάθος του.

Ἐπὶ τῆς μεταπολιτεύσεως τοῦ 1843, πρέσβυς ὢν ἐν Κωνσταντινουπόλει, προσεκλήθη πάλιν εἰς Ἀθήνας, ὅπου ἐξελέγη ἀντιπρόεδρος τῆς Βουλῆς, εἶτα δὲ καὶ πρωθυπουργός.

Ὡς τοιοῦτος διετέλεσεν ἐκ δευτέρου καὶ ἐπὶ τῆς ξενικῆς κατοχῆς, ἀλλ' ὅτε πάλιν μὴ εἰσακουόμενος ὑπὸ τοῦ Ὄθωνος ἠναγκάσθη νὰ παραιτηθῇ καὶ ἀποσυρθῇ τελείως ἐκ τῆς Ἑξουσίας. Ἀπέβίωσε δ' ἐν Αἰγίνῃ τῷ 1865.

Τοιοῦτος ἐν ὀλίγοις ὁ περικλεῆς ἀνὴρ, ὅστις τοσοῦτον πολυτρόπως συνέδραμε τὴν πατρίδα του διὰ τῶν ἀπείρων αὐτοῦ πνευματικῶν χαρισμάτων.

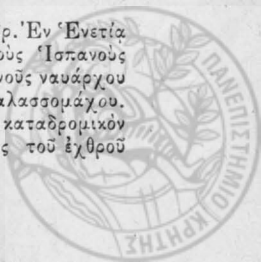

ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΙΑΟΥΛΗΣ

Ὁ περιφανέστατος τῶν ναυτικῶν ἡρώων τῆς Ἐπανάστασεως, ὁ κατ' ἔξοχὴν ναύαρχος, ὡς ἦν κατὰ ξηρὰν ὁ Θεόδ. Κολοκοτρώνης. Ἐγεννήθη ἐν Ὑδρᾷ τῇ 20 Μαΐου 1769 ἐκ πατρὸς Δημητρίου Βώκου ἐξ Εὐβοίας, ἐμποροπλοιάρχου, ὄν ἀπὸ παιδὸς ὁ εὐφειστάτος καὶ δεξιότατος περὶ τὰ ναυτικά Ἀνδρέας, διαρκῶς ἐδοῆθη, συμπλοιαρχῶν καὶ ἐψοκινδυνεύων, διότι τότε τὸ ἐμπόριον εὕρισκετο εἰς διαρκῆ ἀγῶνα πρὸς τοὺς ἀγρίους πειρατάς. Ἐνωρὶς δὲ χειραφετηθεὶς καὶ πλοίαρχος ἀνεξάρτητος γενόμενος ταχέως ἀπέκτησεν περιουσίαν, ἐκ δὲ τοῦ πλοίου «Μισούλη» (ὀνοματὸς ὀθωμανικοῦ) ὅπερ ἠγόρασεν ἔλαβε καὶ τὴν προσωνομίαν Μισούλης.

Τῷ 1802 ἠγόρασεν ἕτερον πολυτελέστατον τοιοῦτον ἀντὶ 300,000 δρ. Ἐν Ἐνετίᾳ κατὰ δὲ τὸν Ἀγγλο—ἰσπανικὸν πόλεμον τροφοδοτήσας κρυφίως τοὺς Ἰσπανοὺς ἐπλούτισε, διαφυγὼν καὶ αὐτὴν τὴν τιμωρίαν, τοῦ Ἀγγλοπεριφανοῦς ναύαρχου Νέλσωνος ἐκτιμήσαντες καὶ θαυμάσαντες τὸ θάρρος τοῦ νεαροῦ θαλασσομάχου. Ὁ πρῶτος τοῦ ναυτικοῦ θρίαμβος ἦν ἡ περίφημος πρὸς γαλλικὸν καταδρομικὸν σύγχροσις αὐτοῦ κατὰ τὸ 1811 ὅτε νικηφόρως ἀπέκρουσε πάσας τὰς τοῦ ἐχθροῦ

προσβολάς. Μετά τοῦτο ἀπῆλθεν εἰς Ὑδραν ἔνθα ἐπεδόθη ἀπὸ τοῦ 1816 εἰς εἰρη-
νικὰς ἐμπορικὰς ἐργασίας.

Ἄλλ' ἰδοὺ ἡ σάλπιγξ τῆς Ἐπαναστάσεως ἀντηγεῖ ἀνὰ τὸ Πανελλήνιον καὶ ὁ
Μιαοῦλης ἐκλέγεται ὑπὸ τοῦ Λαζάρου Κουντουριώτου ὡς διάδοχος τοῦ Ἰακώβου
Τομπάζη ἵνα διοικήσῃ τὸν Ὑδραϊκὸν στόλον. Ἐκτοτε, ἄρχονται αἱ περιφανέ-
σταται αὐτοῦ ἀνδραγαθία. Ἡ πρώτη σημειοῦται ἐν Πάτραις τῷ 1822 ὅπου μετὰ
40 πλοίων ἐπέτεθῃ καὶ κατετρόπωσε τὸν ὑπὸ τὸν Μεχμέτ ὀθωμανικὸν στόλον.

Δυστυχῶς δὲν ἐπρόφθασε νὰ προλάβῃ τὰς τρομερὰς τῆς Χίου σφαγὰς, διὰ τοῦ
Κανάρη δ' ὅμως ἐκτινάξαντες τὴν ὀθωμανικὴν ναυαρχίδα εἰς τὸν ἀέρα, ἐξεδίωξε
κατησχυμένον τὸν ἐχθρικὸν στόλον.

Ἄλλ' ὀλίγον βραδύτερον ἔτι μεγαλειτέραν ταπεινήσιν προξένησεν εἰς τὸν τουρ-
κικὸν στόλον ὑπὸ τὸν Ἀβδουλάχ ἐν τῷ Ἀργολικῷ κόλπῳ, ὅπου ἐνῶ κατ' ἀρχὰς
οἱ Ἕλληνες διεσπάρσθησαν ἐκ τῆς ὀρητικῆς τῶν Τούρκων ἐπιθέσεως, εἶτα δ' ὅμως
συγκεντρωθέντες ὑπὸ τὸν Μιούλην κατεδίωξαν αὐτὸν κακὸν κακῶς ἐκείθεν, παρα-
κωλύσαντες πᾶσαν ἀπόπειραν ἐπισιτισμοῦ τῶν ἐν Ναυπλίῳ Ὀθωμανῶν. Οὕτω δὲ
κατωρθώθη καὶ ἡ παράδοσις τοῦ ἰσχυροῦ τούτου φρουρίου.

Ἐν ἔτος μετὰ ταῦτα ἑτέραν κρατεράν συνῆψεν ὁ Μιαοῦλης ναυμαχίαν μετὰ
Λήμνου καὶ Ἄθου, καθ' ἣν ἄλιν διεσκόρπισε καὶ κατεδίωξε τὸν ἐχθρικὸν στόλον,
τῷ δὲ 1824 μετὰ τὴν κατάληψιν τῶν Ψαρῶν ὑπὸ τῶν Τούρκων ὁ ἀτρόμητος ναύ-
αρχος ἐπιβὰς ἐπ' αὐτῆς ἐφόρυσεν τοὺς ἐκεῖ Τούρκους, ἀπέδιωσε δὲ καὶ διέφθειρε
εἴκοσι κανονιοφόρους των.

Ἐν Σάμῳ βραδύτερον μετὰ τοῦ Κριεζῆ καὶ Κανάρη ἑτέραν λαμπρὰν κατήγαγε
νίκην, προστατεύσας τὴν Ἑλληνικωτάτην νῆσον κατὰ τοὺς πενταπλάσιου ἐχθρι-
κοῦ στόλου, ὀλίγον δὲ βραδύτερον μετὰ πέντε πλοία ὁ τρομερὸς ἦρως ἐναντίον
ἑκατὸν ἑβδομήκοντα μεγάλων τουρκικῶν ἐπιτεθείς, ἐξεδίωξε καὶ πάλιν αὐτὸν
ἐκ τῆς Σάμου.

Ἀλλὰ καὶ κατὰ τοῦ Ἰμβραήμ ἐρρωμένως ἐπολέμησε ὁ Μιαοῦλης, πολυτρόπως
ἐμποδίσας τὴν τοῦ Αἰγυπτιακοῦ στόλου ἀφίξιν εἰς τὰ Ἑλληνικὰ ὕδατα. Πλὴν δὲν
ἠδυνήθη νὰ κωλύσῃ τὴν εἰς Σρακτηρίαν εἰσοδόν, ὅπου συναφθείσης κρατερᾶς ναυ-
μαχίας ἔπεσε καὶ ὁ γενναῖος Τσαμαδὸς (25 Ἀπριλ.). Τὸν θάνατον δ' ὅμως αὐτοῦ
ἐξεδιχίθη θαυμασίως ὁ Ὑδραῖος ναύαρχος καύσας ὀλίγον μετὰ ταῦτα 28 ὅλα
τουρκικὰ σκάφη! Καὶ ἐν Μεσολογγίῳ ἐπίσης μεγίστας ὁ Μιαοῦλης προσήνεγκεν
ὑπηρεσίας τροφοδοτῶν τοὺς πολιορκουμένους καὶ τέλος τῷ 1826 κατατροπώσας
ὄλοσχερῶς τὸν Ὀθωμ. στόλον. Ἀλλὰ καὶ πλείστα ἄλλα ἀνδραγαθήματα ἐπετέ-
λεσεν ὁ Μιαοῦλης, ὧν ἡ ἀπαριθμησις θ' ἀπέτελει τόμον ὅλον. Μετρίφρονέστα-
τος δὲ κατὰ τὴν καθόδον τοῦ Κόρχραν ὅπως ἀναλάβῃ τὴν ναυαρχίαν τοῦ Ἑλλην.
στόλου, ἀντὶ ὑπερηφάνου ἀντιστάσεως, τουναντίον ἐδέχθη νὰ ὑπηρετήσῃ αὐτὸς ὁ
περιφανὴς ἦρως ὡς ἀπλοῦς πλοίαρχος!

Ἐὰν δὲ κατόπιν ἐπὶ Καποδιστρίου (1 αὐγ. 1831) ἀλιπολιτευθεὶς ἔκουσε τὸν ἐν
Πάρω ναυλοχοῦντα Ἑλλην. στόλον τοῦτο ἔπραξε παρασυρθεὶς καὶ ἐν στιγμῇ
παραιορᾶς. Ἄλλ' ἡ Ἑλλην. Πολιτεία ἐτίμησε βραδύτερον τὸν ἔνδοξον ναύαρχον
ἀποστελλοῦσα αὐτὸν ὅπως παραλάβῃ τὸν πρῶην Βασιλέα τῶν Ἑλλήνων ἐκ Βαυα-
ρίας, διορξοῦσα δὲ κατόπιν ἀντιναύαρχον καὶ Γενικὸν ἐπιθεωρητὴν τοῦ στόλου.
Ἀπέθανε τῇ 11 Ἰουνίου 1835 φέρον τὸν Ἑλλην. Μεγαλόσταυρον, κοπέντος εἰς
μνήμην τοῦ μεγάλου ἀνδρός μεταλλοῦ ἀναμνηστικοῦ. Τῷ δὲ 1884 ἐστήθη καὶ ἀν-
δρίας αὐτοῦ ἐν Σύρῳ.

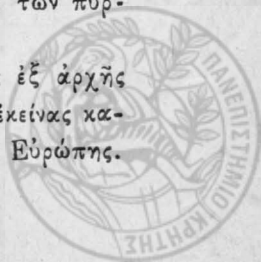

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΝΑΡΗΣ

Ἐγεννήθη κατὰ μῆνα Μάρτιον τοῦ 1793 ἐκ τῆς νήσου τῶν Ψαρῶν ἐκ πατρὸς Μιχαήλ. Ἀπὸ παιδικῆς ἡλικίας τρέφων μέγαν πρὸς τὴν θάλασσαν ἔρωτα ἐπέδθη εἰς τὰ ναυτικά.

Ὅτε ἐξερράγη ἡ Ἐπανάστασις ἀνετέθη αὐτῷ ὑπὸ τοῦ συμπατριώτου αὐτοῦ ναυάρχου **Ἀποστόλη** ἡ διοίκησις τῶν πυρπολικῶν.

Τὸ θάρρος καὶ ἡ εὐτολμία του ἀνεδείχθησαν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς κατὰ τὰς φοβεράς σφαγὰς τῆς Χίου, τὰς ἀνηκούστους ἐκείνας κακουργίας, αἵτινες διήγειραν τὴν φρίκην ὀλοκλήρου τῆς Εὐρώπης.

Τότε ὁ Κανάρης μετὰ τοῦ **Νικολάου Πεπέου** πλοίαρχοι ἀμφοτέροι πυρπολικῶν, προπορευόμενοι τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου, ὅστις σύμπας ἐπλεε πρὶς τὸ θέατρον τῆς καταστροφῆς, ἐξετέλεσαν τὸ τολμηρότατον ἐκεῖνο καὶ ὑψηλὴν τῆς αὐταπαρνήσεως ἀνδραγάθημα. Ἐνῶ δηλ. τὴν νύκτα τῆς 6ης πρὶς τὴν 7ην Ἰουλίου 1822 ὁ τουρκικὸς στόλος ἐώρταζε τὸ *Βαϊράμιον*, οἱ δύο ἀτρόμητοι πυρποληταί, κοινωνήσαντες προηγουμένως τῶν ἀχράντων μυστηρίων, εἰσέδυσαν περὶ τὸ μεσονύκτιον κρυφίως εἰς τὸ μέσον τοῦ ὀθωμανικοῦ στόλου. Τότε ὁ Κανάρης πλησιάζει καὶ προσκολλήσας τὸ πυρπολικὸν αὐτοῦ πρὶς τὴν ναυαρχίδα τοῦ *Ἀλῆ Ζαδὲ* ἔθεσε μετὰ τὴν ἰδίαν χεῖρα τὸ πῦρ ἀναφωνήσας γηθρυσύνως καὶ μετὰ ἐξαλλοῦ ἐνθουσιασμόν: «*Νά, Ναυαρχίη, καὶ μια ἑλληνικὴ φωταύλια!*» Τὸ πῦρ δὲν ἐβράδυνε νὰ μεταδοθῆ παρευθὺς εἰς τὴν πυριτιδαποθήκην καὶ μετ' ὀλίγας στιγμὰς ὀλόκληρος ἡ ναυαρχίς μετὰ τῶν προκρίτων τούρκων καὶ παντὶς τοῦ πληρώματος ἀνετινάσσετο εἰς τὸν ἀέρα σκορπίσασα πανταχοῦ πτώματα καὶ μέλη πεφρυγμένα! ..

Ἐπὶ τῷ δεινῷ τούτῳ θεάματι ὀλόκληρος ὁ τουρκικὸς στόλος εὐθὺς ἀνήχθη εἰς τὸ πέλαγος ζητῶν σωτηρίαν, ἡ δὲ δυστυχῆς Χίος διὰ τῆς χειρὸς τοῦ ἀτρομήτου τέκνου τῶν Ψαρῶν ἐλάμβανε τὴν ἐνδοξοτάτην καὶ μᾶλλον ἥρωικὴν ἱκανοποίησιν. Τὰ ὅσα τῶν ἀπείρων θυμάτων κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν θὰ ἔτριξαν ἐκ χαρᾶς ἐν τῷ τάφῳ των, αἱ δὲ ψυχὴ τῶν ἐν τῷ ἄλλῳ κόσμῳ θὰ ὑμνησαν καὶ εὐλόγησαν τὸ ὄνομα τοῦ μεγάλου τῆς Πατρίδος ἥρωος!

Ἄλλ' ὁ Κανάρης δὲν ἀνεπαύθη ἐπὶ τῶν δαφνῶν του ἢ μᾶλλον ἐπὶ τῆς τέφρας καὶ τῶν ναυαγίων τοῦ ὀθωμανικοῦ στόλου.

Εὐθὺς μετὰ τὰυτὰ κατὰ τὴν 10 Νοεμβρίου 1822 βλέπομεν αὐτὸν πάλιν μετὰ τὸ πυρπολικὸν του ἀναφλέγοντα ἐν Τενέδῳ, ὅπου ἠγκυροβόλει ὁ τουρκικὸς στόλος, ἐχθρικὸν σκάφος, ἀναγκάσας αὐτὸν ν' ἀποπλεύσῃ κατησχυμένος πρὸς τὸν Βόσπορον! Ἄλλὰ καὶ τὴν Σάμον ὀλίγον βραδύτερον ἔσωσε, πυρπολήσας δίχροτον τουρκικὸν καὶ τρέψας ὀλόκληρον τὸν στόλον τῶν ὀθωμανῶν εἰς φυγὴν.

Ἐκεῖνο δ' ὅμως ὅπερ θὰ ἔσωζεν ὅλην τὴν Ἑλλάδα καὶ θὰ ἔθετε

τέρμα εἰς τὸν αἰμακτηρότατον αὐτῆς ἀγῶνα θά ἦτο ἡ ἐπιτυχία τοῦ μεγάλου τοῦ Κανάρη τολμῆματος ἐν τῷ λιμένι Ἀλεξανδρείας.

Τῇ 29 Ἰουνίου 1825 ὁ γενναῖος πλοίαρχος μετὰ τριῶν πυρπολικῶν, ὧν τὰ δύο ἕτερα διηύθυνον ὁ Βῶκος καὶ ὁ Μπούκης, εἰσελθὼν ὑπὸ αὐστριακὴν σημαίαν ἐν μέσῳ τοῦ Αἰγυπτιακοῦ στόλου ἐν τῷ λιμένι τῆς Ἀλεξανδρείας ἀπεπειράθη νὰ πυρπολήσῃ αὐτόν. Δυστυχῶς δ' ὁμως ἄνιμος σφοδρὸς πνεύσας ἀπεμάκρυνε τὸ πυρπολικόν, οὕτω δ' ἀπέτυχε τὸ τολμηρὸν ἐπιχείρημα, μόλις δ' ἐσώθη ἐκ βεβαίου θανάτου ὁ ἀθάνατος τῶν Ψαρῶν θαλασσομάχος.

Τὸ ὄνομα τοῦ Κανάρη κατέστη τὸ δημοτικώτατον καὶ προσφιλέστατον ἐν ἀπάσῃ τῇ ὑψηλίῳ, πλείστοι δὲ ποιηταί, ἰδίως δ' ὁ φιλελληνικώτατος Βίκτωρ Οὐγκὼ ὕμνησαν καὶ ἀπεθανάτησαν αὐτόν.

Ἦτο δ' ὁ Κανάρης ἀπλούστατος τὸ ἦθος καὶ χρηστότατος, μετὰ δὲ τὴν ἀποκατάστασιν τοῦ γένους πολλάκις ἐλλήθη εἰς διοικήσεις τῶν κοινῶν.

Ἀπέθανεν τῇ 4 Σεπτεμβρίου 1877 ἐν μέσῳ πένθους γενικοῦ ὀλοκλήρου τοῦ ἔθνους ἢ μᾶλλον τοῦ κόσμου κλαύσαντος τὸν ἀθάνατον ἥρωα!

ΙΩΑΝΝΗΣ ΜΑΚΡΥΓΙΑΝΝΗΣ

Ἐκ τῶν διαπρεπῶν ἡρώων τῆς Ἐπαναστάσεως, γεννηθεὶς τῷ 1718 ἐν Δωριδί. Ὡς πολλοὶ ἄλλοι Ἕλληνες ὑπηρέτει καὶ αὐτὸς κατ' ἀρχὰς ὑπὸ τὸν φοβερόν Ἀλῆ Πασσᾶ τῶν Ἰωαννίνων, βραδύτερον δὲ μεταβὰς εἰς Ἄρταν ἐμυήθη τὰ τῆς Φιλικῆς, πλὴν ἐννοηθεὶς ὑπὸ τῶν Τούρκων ἐφυλακίσθη, μόλις δ' ἐσώθη τῇ συνδρομῇ ἐπιστηθίου του φίλου.

Ἐκραγείσης τῆς Ἐπαναστάσεως συμμετέσχε τῶν κατὰ τὸ Κομπότι καὶ Πέτα μαχῶν, εἶτα δὲ καὶ τῆς ἐν Γραβιᾷ.

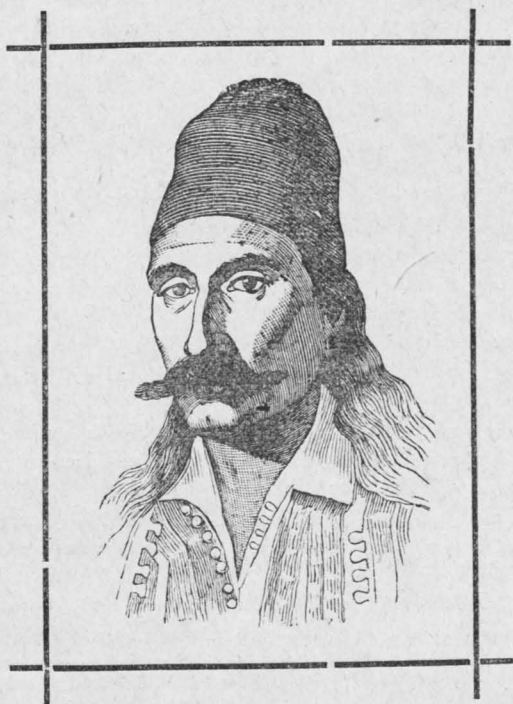
Διωρίσθη δὲ καὶ πολιτάρχης τῶν Ἀθηνῶν. Μετὰ ταῦτα διέπρεψεν ἐν τῇ θέσει Παλαιῷ Ναυαρίνῳ, ἐν Νεοκαστρῷ καὶ Ναυπλίῳ. Ἄλλ' ἰδίως ἠνδραγάθησεν ἐν Μύλοις, ὅπου ὁ Γάλλος ναύαρχος Δερνέ προσκαλέσας αὐτὸν ἐπὶ τῆς ναυαρχίδος ἐχαιρέτησεν αὐτὸν ὡς στρατηγόν.

Ὅτε δ' εἰσήλασαν οἱ Τούρκοι εἰς τὴν Ἀττικὴν ὁ Μακρυγιάννης ἐκλείσθη μετὰ τῶν Ἑλλήνων ἐν τῇ Ἀκροπόλει, σταλεὶς δὲ ὡς πληρεξούσιος πρὸς τὴν Κυβέρνησιν ἐπέστρεψεν ἐγκαιρῶς ὅπως λάβῃ μέρος εἰς τὴν ἐν Φαλήρῳ μάχην.

Μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν ὠνομάσθη συνταγματάρχης, κατὰ δὲ τὴν μεταβολὴν τοῦ πολιτεύματος διέτελεσεν ὀπαδὸς τοῦ Καλλέργη, προβιθασθεὶς ὀλίγον μετὰ ταῦτα εἰς ὑποστράτηγον.

Τὰς τελευταίας ἡμέρας τοῦ βίου του ἐπίκραναν ἢ ὡς συνωμότου καταδίκη του εἰς θάνατον, δι' ἣν ἐκλείσθη εἰς τὸν Μενδρσεῖ, ἀλλὰ βραδύτερον διὰ βασ. χάριτος ἀπαλλαγεὶς ἀνέκτησε πάλιν τὸν βαθμὸν τοῦ ὑποστρατήγου. Ἀπέθανε δὲ τῷ 1864.

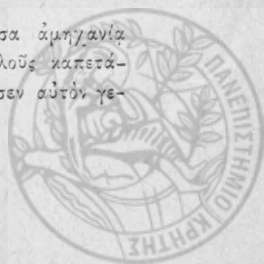

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΑΡΑΪΣΚΑΚΗΣ

Ἄγγελος καὶ δαίμων ὁμοῦ, ὡς ἐκαυχᾶτο καὶ ὁ ἴδιος ὅτι ἦτο. Ἡ πρωτοτυ-
πωτάτη μορφή τῆς Ἐπαναστάσεως. Μέλας, ἰσχνός, μὲ πλατεῖς ὄφρες καὶ τρο-
μερὸν μύστακα ἐφαίνετο ὅτι ἦτο χυμένος ἀπὸ χάλυβα. Πλήρης μεγάλων ἀρετῶν
καὶ κακιῶν, ἥρωος μεγαλόψυχος, ἀλλὰ καὶ ὀξέθυμος, ὑβριστής, ἀναγνωρίζων δ'
ὅμως τὰ σφάλματά του!

Υἱὸς καλογραφίας ὁ Καραϊσκάκης ἐγεννήθη τῷ 1782 εἰς τὸ *Μαυρομμάτι*,
χωρὶον γραφικιώτατον, προσηλωμένον ὡς μαργαρίτης ἐπὶ τῆς ράχews τῶν Ἀνρά-
φων. Ὡς νέος ἐτέλεσεν οὕτως εἶπειν τὴν προπότησίν του διὰ τὸν μέγαν ἀγῶνα ὑπὸ
τὸν Κατσαντώνην καὶ ὑπὸ τὴν ὕαιναν τῶν Ἰωαννίνων τὸν Πασᾶ Ἀλή. Ἐκεῖ
ἠνδρώθη καὶ ἠκονίσθη ὡς μάχιαιρα ἀμπίστομος, οἷα ὄντως ἦτο καὶ φύσει ἡ ψυχὴ
τοῦ Καραϊσκάκη.

Ὅτε τῷ 1826 ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἐν μεγίστῃ διατελοῦσα ἀμηχανίᾳ
ἔλαθεν ἀνάγκην αὐτοῦ, ὁ ἅγιός τῆς Καλογηρῆας, ἦτο ἀκόμη ἀπλοῦς καπετᾶ-
νιος, ἀλλ' ἡ ἀνδρεία του ἦτο ὀνομαστή, διὰ τοῦτο καὶ εὐθὺς διώρισεν αὐτὸν γε-
νικὸν ἀρχιστράτηγον τῆς Ἑλλάδος.

Παραλαβών υἷτος ἐκ Ναυπλίου τῆ 29ῃ Ἀπριλίου 1826 ἑκατὸν τριάκοντα μόνον ἄνδρας ἤλθε καὶ ἠνώθη μετὰ τῶν ἐν Ἐλευσίῃ ὀπλαρχηγῶν, οἵτινες εἶχον περὶ τοὺς 2,000. Ὁ φιλέλλη γάλλος Συνταγματάρχης Φαβιέρος εἶχε 550 τακτικούς καὶ 70 φιλέλληνας.

Τῆ 9 Αὐγούστου παρὰ τὸ Χαϊδάρι ὁ Κιουταχῆς προσέβαλε τὸ πρῶτον αὐτούς, πλὴν ἀπεκρούσθη ἔρρωμένως, ὑποστάς πολλὰς ζημίας. Ἄλλ' αἱ δυνάμεις τῶν Ἑλλήνων ἦσαν μηδαμιναὶ ἀπέναντι τῶν ἐχθρικών, διὸ καὶ ὁ Καραϊσκάκης ἀπεπειράθη νὰ ἐπιφέρῃ ἀντιτερισπασμὸν τινα ἐνισχύων ἀφ' ἐνός τὴν φρουρὰν τῆς Ἀκροπόλεως Ἀθηνῶν, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὑπεκκαίων τὴν ἐν Ρούμελῃ ἐπανάστασιν. Καὶ εἰς μὲν τὴν Ἀκρόπολιν ἐπεμφε τὸν **Κριεζώτην**, ὅστις νικηφόρος εἰσέλασεν εἰς αὐτὴν μετὰ 450 ἀνδρῶν, εἰς δὲ τὴν Ρούμελην μετέβη ὁ ἴδιος μὲ 2500 μαχητὰς, ὀλίγους μὲν ἀλλὰ λέοντας. Ἡ ἐκστρατεία αὕτη τοῦ Καραϊσκάκη ἦν ἐκ τῶν θριαμβευτικωτέρων γεγονότων τῆς Ἐπαναστάσεως. Ἐντὸς ὀλίγων μηνῶν καθυπέταξεν πᾶσαν τὴν Στερεάν, ἣ δὲ Τουρκικὴ σημαία μόλις ἐκυμάτιζε πλέον εἰς δύο-τρία φρούρια. Μὲ ἀτέτιον πτῆσιν ἐπελθὼν ὡς ἀληθῆς στρατηλάτης τρίς νικήσας τοὺς τούρκους, εἰς Ἀράχωβαν περὶ τὸ Τουρκοχωρι καὶ τὸ Δίστομον ἐξωγοῶνῃσε τὴν ἐλπίδα τῶν ἀγωνιζομένων Ἑλλήνων καὶ ἐξῆψε τὸ ἔθνικόν φρόνημα.

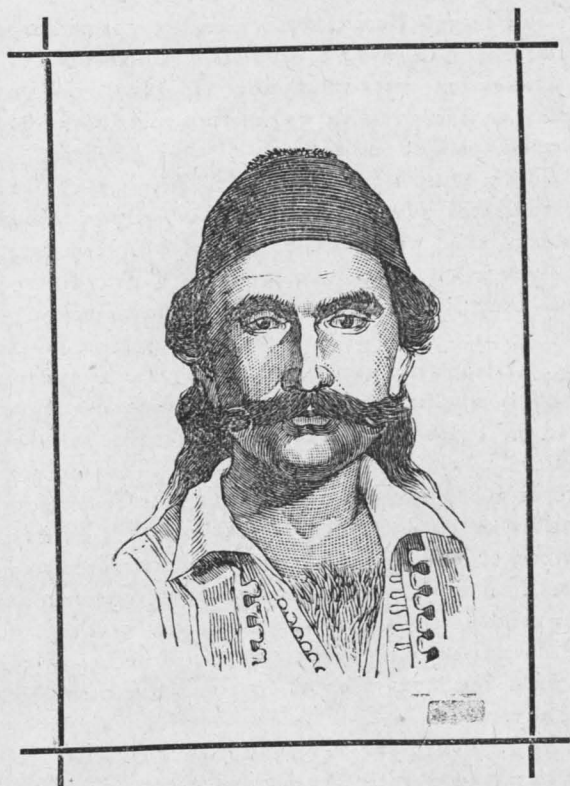
Μετὰ τὴν στρατηγικωτάτην ταύτην ἐκστρατείαν ὁ Καραϊσκάκης ἐπιστρέψας ἐστρατοπέδευσεν πλησίον τοῦ Πειραιῶς εἰς Κερασίμιον, ὅπου τῆ 4 Μαρτίου 1827 μὲ 1000 μαχητὰς ἀπέκρουσεν ἰσχυρὰν ἐπίθεσιν τοῦ Κιουταχῆ, πολιορκῶντος τὴν Ἀκρόπολιν Ἀθηνῶν, κατάρθωσε δὲ τότε νὰ ἐνωθῆ μετὰ τοῦ ἐν Φαλήρω ἑλληνικοῦ στρατοπέδου, ἐκδιώξας τοὺς τούρκους ἐκ πάντων τῶν μεταξὺ τῶν δύο στρατοπέδων ὄχυρωμάτων.

Τότε δ' ἔλαβε χώραν καὶ ἡ περίφημος πλὴν ἀτυχῆς ἐφοδος κατὰ τῆς Ἀκροπόλεως, ἣν ὁ ἀγχινοῦστατος καὶ δεινὸς τῆς Ρούμελης στρατηγὸς προσεπάθησε παντοιοτρόπως νὰ ἐμποδίσῃ, ἀλλὰ ματαίως, καὶ τοῦτο ἐκ λεπτότητος ἵνα μὴ φανῇ ἀντιλέγων εἰς τὸν ναύαρχον Κόχραν.

Καὶ προσεπάθησε μὲν νὰ γείνη αὕτη ὅσον τὸ δυνατόν ἀβλαβεστερά διὰ τοὺς Ἑλληνας, ἀλλὰ νοσήσας ἐκεῖτο κλινῆρης. Ἐν τούτοις μόλις ἤκουσε πυροβολισμοὺς ἀνετινάχθη καὶ πηδῆσας ἐπὶ τοῦ ἱπποῦ του ἐξῆλθε καὶ αὐτὸς πρὸς μάχην, ὅτε σφαῖρα ἐνεδρεύοντος τούρκου ἔρριψεν αὐτὸν νεκρὸν κατὰ γῆς (23 Ἀπριλίου).

Τὸν θάνατον τοῦ Καραϊσκάκη ἐθρήνησεν ὀλόκληρος ἡ Ἑλλάς ὡς ἀνεπανόρθωτον ἀπώλειαν, διότι αὐτοῦ ἀποθνήσκοντος συναπωλέσθη καὶ ὀλόκληρος ἡ Στερεά. Σήμερον παρὰ τὸ Φάληρον ὑπάρχει μνημεῖον εἰς ἔνδειξιν εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸν ἔξοχον στρατάρχη τῆς Στερεᾶς, ἐν Πειραιεὶ δ' ἀνιδρύθη καὶ ἀνδριάς, ὅστις δ' ὅμως μᾶλλον γελοιογραφία ἢ ὀρθότερον γελοιοπλαστία εἶνε τοῦ χαλυδῆνου ἐκείνου ἥρωος!...

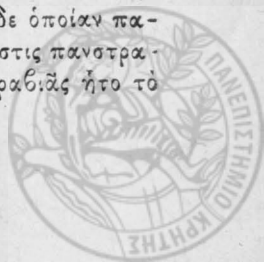

ΟΔΥΣΣΕΥΣ ΑΝΔΡΟΥΤΣΟΣ

Ὁ Ὀδυσσεύς Ἀνδρουτσοῦς ἐγεννήθη ἐν Ἰθάκῃ τῷ 1785, διὰ τοῦτο δὲ καὶ ὁ ἥρωϊκώτατος ἀνάδοχός του ὁ Λάμπρος Κατσώνης τῷ ἔδωκε τὸ ὄνομα τοῦ περιφήμου ὁμηρικοῦ ἥρωος καὶ βασιλέως τῆς Ἰθάκης Ὀδυσσεύς. Ὁ Ἀνδρουτσοῦς διετέλεσε καὶ σωματοφύλαξ τοῦ Ἀλῆ Πασσᾶ τῶν Ἰωαννίνων καὶ βραδύτερον καὶ ἀρχηγὸς τῶν Ἀρματωλῶν.

Τὸ μέγα ἀνδραγάθημα τοῦ ἥρωος τούτου, ἐκεῖνο ὅπερ ἀπηνάτασε διὰ παντός αὐτὸν εἶνε ἡ περίφημος ἐξοδος ἀπὸ τὸ Χάνι τῆς Γραβιάς ἄνευ τῆς ἥρωϊκῆς ταύτης πράξεως τίς οἶδε ὅποιαν πανολεθρίαν θὰ συνετέλει ὁ τρομερὸς Ὁμερ Βρωῶνης, ὅστις πανστρατιᾷ κατήρχετο πρὸς τὴν Ἀμφισσαν. Τὸ Χάνι τῆς Γραβιάς ἦτο τὸ

μόνον σημείον ὀπόθεν ἠδύνατο ν' ἀναχαιτισθῆ' ὁ ἐχθρικός χείμαρρος ὅστις ἐξώρμα ἐκ τοῦ Βορρᾶ, ἀφοῦ ματαίως προσεπάθησεν ὁ ἀθάνατος ἦρωσ τῆς Ἀλαμάνας, ὁ Ἀθανάσιος Διάκος, ὀλίγον ἀνωτέρω νὰ τοὺς ἀναχαιτίσῃ προασπιζόμενος ὡς λέων τὴν γέφυραν τοῦ Σπερχειοῦ. Ὁ Διάκος μὲ τὰ παλλικάρια του ἔπεσαν θύματα καὶ ἐπὶ τῶν πτωμάτων αὐτῶν ἐβάδισεν ὁ φοβερός ἐχθρός.

Ἄλλ' ἤδη ὁ Ὀμέρ Βριώνης ἔλαβε τὰ ἐπιχειρήματα τῆς κακίας του, διότι εἰς τὸ μικρὸν χάνι, εὐτελὲς κτίριον περιφρασσόμενον ἀπὸ πλινθόκτιστον πέριξ περίβολον, ὁ Ὀδυσσεὺς Ἀνδρουῦτσος, εἰς ὃν οἱ ἀρχηγοὶ εἶχον ἀναθέσει τὸ δύσκολον ἔργον ν' ἀναχαιτίσῃ τὸ στρατεύμα τοῦ Ὀμέρ Βριώνης, ἐπήνεγκε ἀληθῆ πανολεθρίαν.

Πισθεῖς ὡς εἰς χορὸν μὲ τὰ ἑκατὸν δέκα ἐπτὰ ἐκλεκτὰ παλλικάρια του ἐκλείσθη εἶτα μετ' αὐτῶν εἰς τὸ χάνι ἀποφασισμένοι πάντες ν' ἀποθάνωσιν ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος. Μετ' ὀλίγον καταφθάσαντες οἱ Τούρκοι ἤρξαντο τῆς προσβολῆς κατὰ τοῦ μικροῦ καὶ προχείρου τῶν Ἑλλήνων προμαχώνος. Τότε φοβερά συνήθη μάχην, τὸ δὲ πῦρ ἀδιάκοπον ἀπαδεκάτιζε τοὺς Τούρκους, τῶν Ἑλλήνων ἔσωθεν καλῶς ὠχυρομένων. Ἄλλ' ὁ ἐχθρός ἦν ἀπίερος ὑπερριθμότερος, οἱ δ' Ἕλληνες ἐπρεπεν ἢ νὰ παραδοθῶσιν ἢ νὰ ἐπιχειρήσωσιν ἔξοδον. Τὴν νύκτα ἐξορμήσαντες ξιφῆρεις ἐπετίθησαν κατὰ τῶν κοιμημένων Τούρκων, κατέσφαξαν περὶ τοὺς τετρακοσσίους, μὴ δυναμένων ν' ἀμυνθῶσιν ἐκ τοῦ σκότους καὶ τῆς συγχύσεως, αὐτοὶ δ' ἐσώθησαν πλὴν τριῶν εἰς τὴν ἀντίπεραν λόφον, ὅπου δρομαίως κατέφυγον.

Ὁ Ὀμέρ Βριώνης μετὰ τὴν συμφορὰν ταύτην μεταβαλὼν σχέδιον ἀντὶ νὰ προχωρήσῃ εἰς Ἀμφισσαν ἐτράπη εἰς Λεβάδειαν, ὅπου αἰμοχαρῶς μετεχειρίσθη τοὺς δυστυχεῖς κατοίκους ἐκδικούμενος τὰ ὅσα ἔπαθεν ὑπὸ τοῦ ἀτρομήτου Ὀδυσσεῶς εἰς τὸ χάνι (τὸν Μάϊον 1821).

Ἡ Λαϊκὴ Μοῦσα ἀνταξίως ὕμνησεν τὸ μέγα ἀνδραγάθημα τοῦ ἦρωσ τῆς Γραβιάς, ὁ δὲ ἔθνικώτατος ποιητὴς Γ. Ζαλακώστας, ὡς ἄλλος Αἰσχύλος, εὐθύς ἐκ τοῦ ἠρωϊκοῦ κατορθώματος, συνέθεσεν εἰς μνήμην αὐτοῦ τὸ περίφημον ποίημα τὸ *Χάνι τῆς Γραβιάς*.

Ἄπὸ κρότον ὀργάνων βοῖζει
τῆς Γραβιάς τὸ βουνὸν ἀντικρῦ,
Λάμπουν δῖπλα χρυσᾶ καὶ λερῆ
φουστανέλλα μαυρίζει.

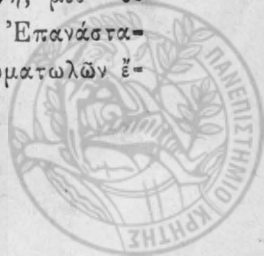

ΑΝΔΡΟΥΤΣΟΣ

Ὁ λέων τῆς Λοκρίδος, διότι ἐκεῖ ἐγεννήθη τῷ 1740 ὁ ἀτρόμητος αὐτός ἦρως Ἀνδρῆτσος ἢ Ἀνδρουῖτσος συνήθως καλούμενος. Τὸ ὄνομά του εἶναι ἀδιασπᾶστος συνδεδεμένον μεθ' ἐνός ἄλλου ἦρωος, τοῦ δεινοῦ θαλασσομάχου Λάμπρου Κατσώνη, μεθ' οὗ ἐπέτελεσαν ἀληθῆ θαύματα κατὰ τὴν πρώτην Ἑλλ. Ἐπανάστασιν τοῦ 1770. Τότε ὁ Ἀνδρουῖτσος μετ' ἄλλων ἀρματαλῶν ἔ-

σπευσαν πρὸς βοήθειαν τοῦ ἀγωνιζομένου Γένους. Προσβληθεὶς δὲ περὶ τὸν Ἴσθμόν ὑπὸ χιλιάδων τουρκαλθανῶν, μετὰ τριήμερον μάχην ἀποκρούσας αὐτούς, ἐπανῆλθε νικητὴς εἰς τὴν Στερεάν.

Ὅτε δ' ὁ Λάμπρος Κατσώνης κατέλαβε τὴν Λακωνικὴν, αὐτὸς προσῆλθε βοηθὸς μετὰ διακοσίων παλληκαριῶν, συντελέσας μετ' ἐκείνην τὴν καταστροφὴν τοῦ ἐχθροῦ. Μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Κατσώνη εἰς Ρωσσίαν ὁ Ἄνδρουτσος ἔσπευσεν εἰς βοήθειαν τῶν κινδυνευόντων Σουλιωτῶν. Ἄλλ' ἔπρεπε νὰ διασχίσῃ ὁλόκληρον τὴν Πελοπόννησον, περὶ δὲ τὴν Ἀρκαδίαν προσβληθεὶς ὑπὸ πληθῆος Τούρκων ἀπέκρουσε ἔρρωμένως αὐτούς καὶ διασχίσας τὰ πυκνὰ αὐτῶν τάγματα ἐφθασε καταπεπονημένος πρὸ τοῦ Αἰγίου.

Πλὴν καὶ ἐκεῖ νέα δεινὰ ἀναμένουσιν αὐτόν, διότι μετὰ καταδίωξιν τεσσαράκοντα ὄλων ἡμερῶν οἱ Τούρκοι πολιορκοῦσιν αὐτὸν στενῶς, μόλις δὲ μετὰ τριήμερον πολιορκίαν κατάρθωσε νὰ διεκφυγῇ πρὸς ἀπόγνωσιν τελείαν τῶν ἐχθρῶν καὶ νὰ σωθῇ διὰ πλοίων πρὸς τὴν Ἐπτάνησον, (τὸν Αὐγούστον τοῦ 1792).

Ἄλλ' ἡ Ἐνετικὴ κυβέρνησις αἰσχροῦς παρέδωκε τὸν γενναῖον ἥρωα εἰς τοὺς Τούρκους, οἵτινες μετενεγκόντες αὐτόν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἔρριψαν σιδηροδέσιμον εἰς τὸ κάτεργον. Ἐκεῖ μετὰ πολλὰ μαρτύρια, δεινὰς πιέσεις καὶ ματαίαις ὑποσχέσεις ὅπως τὸν ἐξιλαμίσωσιν, ἰθανάτωσαν τέλος τὸν ἀκατάβλητον μαχητὴν, ὅστις μέχρι τελευταίας πνοῆς ἔφερεν εἰς τὰ χεῖλη μὲ δάκρυα τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς γλυκείας του καὶ ἠρωϊκῆς Πατρίδος !

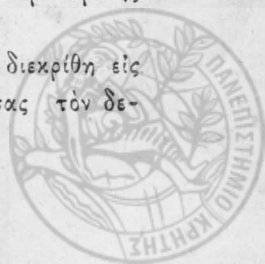

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΥΨΗΛΑΝΤΗΣ

Ἐγεννήθη ἐν Κωνσταντινουπόλει τῷ 1792 ἦτο δὲ υἱὸς τοῦ ἠγεμόνος τῆς Βλαχίας Κωνσταντίνου Ὑψηλάντου. Ἐκπαιδευθεὶς τὰ πρῶτα μαθήματα κατ' οἶκον μετέβη κατόπιν εἰς Πετρούπολιν, ὅπου κατετάχθη εἰς τὸν ρωσικὸν στρατὸν, ταχέως προαχθεὶς μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ συνταγματάρχου τῆς Αὐτοκρατορικῆς Φρουρᾶς.

Κατὰ τὸν Γαλλορωσικὸν πόλεμον ὁ Ὑψηλάντης διεκρίθη εἰς διαφόρους μάχαι, πολεμήσας γενναίως, ἀλλ' ἀπώλεσας τὸν δε-

ξιόν βραχίονα κατὰ τὴν ἐν Πόλμα μάχην τῷ 1813. Τῇ 20 Ἀπριλίου 1820 ἡ Φιλικὴ Ἐταιρεία ἀνέθηκεν αὐτῷ τὴν ἀρχηγίαν τῆς Ἐπαναστάσεως, εὐθὺς δὲ τότε ἤρξατο παρασκευαζόμενος, ὥστε ἐν ἔτος περίπου μετὰ ταῦτα ἠδυνήθη, διαβάς τὸν Προῦθαν, νὰ εἰσβάλῃ εἰς Βλαχίαν μετὰ διακοσίων ἀνδρῶν καὶ νὰ δημοσιεύσῃ τὴν περιφημον πρὸς τοὺς Ἕλληνας *Προκήρξεν* δι' ἧς ἐκάλει αὐτοὺς ὑπὸ τὰ ὄπλα πρὸς ἀποτίναξιν τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ. Οὕτω ταχέως ἀπῆρτισε σῶμα ἀπὸ ἑξ̄ χιλιάδας ἀνδρας, συγχρόνως διωργάνωσε καὶ τὸν θαυμαστὸν Ἱερὸν Λόχον κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τοῦ ἀθανάτου ἐκείνου Θεβαϊκοῦ σώματος, ὅπερ εἶχε συγκροτήσει τὸ πάλαι ὁ μέγας Πελοπίδας.

Ὁ λόχος οὗτος ἀπῆρτίσθη ἐκ πεντακοσίων νέων καλῶν οἰκογενειῶν, μεμορφωμένων καὶ ἐκ θείου ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἔρωτος ἐμπνευσμένων. Ἡ στολὴ τῶν Ἱερολοχιτῶν ἦτο μέλαινα, ἐπὶ δὲ τῆς σημαίας των εἰκονίζετο ὁ φοῖνιξ σύμβολον τῆς ἐκ τῆς τέφρας νεκραναστάσεως τοῦ Γένους.

Ἄλλαι δεῖναι ἀπογοητεύσεις ἀνέμενον τὴν εὐγενῆ καὶ ἐνθουσιώδη ταύτην τῆς ἑλληνικῆς νεολαίας ἐξέγερσιν! Ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Ρωσσίας ἐφ' ὃν πάντες ἠλπίζον καὶ ὡς πρὸς εὐεργέτην ἡλίον ἠτένιζον οὐ μόνον οὐδαμῶς ἐβοήθησε καὶ συνέδραμε τὸ τόλμημα τοῦ Ὑψηλάντου, ὡς ἐπιστεύετο, ἀλλ' αὐτόχρονα καὶ ἀπεκῆρυξεν αὐτόν!

Ἐν τούτοις ὁ κύβος εὐτυχῶς εἶχε ριφθῆ πλέον καὶ πᾶσα ἀπόπειρα ἀναχαιτίσεως ἦν ἀδύνατος, οὕτω δὲ τὸν Ἰούλιον τοῦ αὐτοῦ ἔτους (1821) 6000 Τούρκοι μετὰ 5000 ἰππέων καὶ ἰκανοῦ πυροβολικοῦ διαβάντες τὸν Δούναβιν ἤλθον εἰς συνάντησιν τῶν ἐπαναστατῶν. Τότε ὁ Ὑψηλάντης, ὅστις ἦν ὠχυρωμένος ἐν Δραγατσάνῳ, ἐπέτεθη κατ' αὐτῶν καὶ μετὰ τοῦ Ἱεροῦ λόχου ἀπέκρουσεν αὐτούς. Ἄλλ' ὁ Καραβιᾶς ἄνευ τῆς διαταγῆς τοῦ Ὑψηλάντου ἐφορμήσας κατὰ τοῦ ἐχθροῦ ἠναγκάσθη πρὸ τῆς ἐπιλάσεως τοῦ τουρκικοῦ ἰππικοῦ νὰ ὑποχωρήσῃ καὶ τραπῆ εἰς φυγὴν. Τὴν ἤτταν τῶν Ἑλλήνων συνετέλεσαν εἶτα οἱ φοβεροὶ Γενίτσαροι, ἂν καὶ ὁ Ἱερὸς Λόχος ἠγωνίσθη ὡς οἱ τριακόσιοι τοῦ Λεωνίδα τὸ πάλαι, πεσόντες ὅλοι ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος. Ἡ ἑλληνικὴ νεολαία διὰ

τοῦ ὀλοκαυτώτος τούτου ἠγίασε μὲ τὸ εὐγενές της αἷμα τὸν μέγαν τοῦ Γένους ἀγῶνα, δικαίως δὲ σήμερον ἡ φοιτητικὴ νεολαία κατ' ἔτος σπένδει μὲ δάκρυα εὐγνώμονα τὸ ἐπὶ τοῦ πεδίου τοῦ Ἄρεως τῶν Ἱερολοχιτῶν κεινοτάφιον.

Ὁ Ὑψηλάντης μετὰ τὴν πικρὰν ταύτην ἀπογοητευθεὶς καὶ ἐκ τῆς οἰκτρᾶς διαγωγῆς τῶν Βλάχων οἵτινες οὐ μόνον δὲν συνέδραμον τὸ εὐγενές ἔργον τῶν Ἑλλήνων, ἀλλὰ καὶ κακεντρέχως κατέτρεξαν αὐτό, ἠναγκάσθη φεύγων μακρὰν τῆς ἀφιλοξένου ἐκείνης χώρας νὰ κατέλθῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα πρὸς τοὺς λοιποὺς ὁμοθεεῖς συναγωνιστάς. Δυστυχῶς διερχόμενος διὰ Τεργέστης συνελήφθη ὑπὸ τῶν Αὐστριακῶν ἀρχῶν καὶ ἀπανθρώπως ἐρρίφθη εἰς τὰς φυλακάς, ὅποθεν ἐξῆλθε μετὰ ἕξ ἔτη οὕτω οἰκτρῶς τὴν ὑγίαν, ὥστε μετ' ὀλίγον ἐξέπνευσε μὲ τὸ πικρὸν ἐν τῷ βάθει τῆς ψυχῆς παράπονον, ὅτι δὲν ἀπέθανεν ὡς ἐπόθει ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης !

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΠΑΠΑΦΛΕΣΣΑΣ

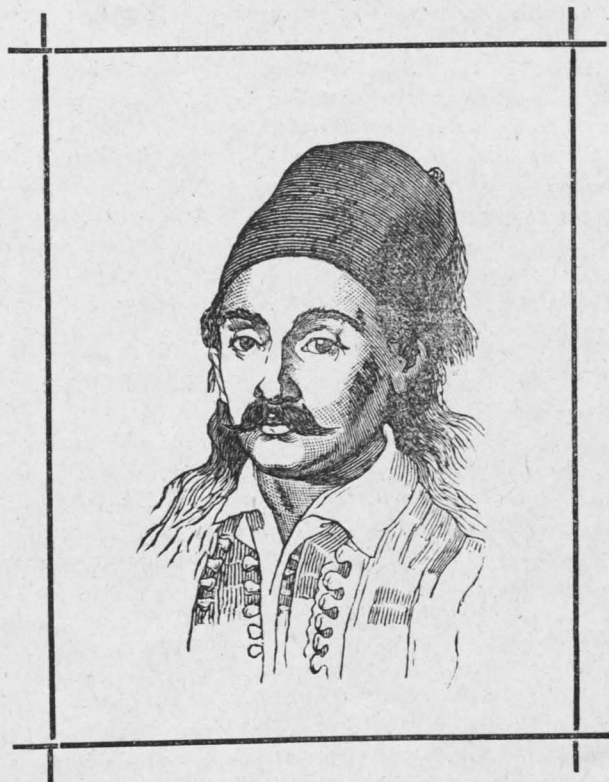
Ἐγεννήθη ἐν Πολικανῇ τῶν Καλαμῶν τῷ 1788, τὸ ὄνομά του κυρίως ἦν *Γρηγόριος Δικαῖος*, ἐκ πατρὸς Δημητρίου Δικαίου. Μετὰ τὴν στοιχειώδη παιδείαν, ἣν ἔλαβε ἐν τῇ πατρίδι του μετέβη εἰς τὴν πεφημισμένην Σχολὴν τῆς Δημητσάνης. Χειροτονηθεὶς διάκονος, ἀπῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου ταχέως προήχθη εἰς ἀρχιμανδρίτην, μνηθεὶς δὲ τὰ τῆς Φιλικῆς Ἐταιρίας τῷ 1820, κατήλθε εἰς Ἰδραν καὶ ἐκείθεν εἰς Πελοπόννησον μετὰ πλείστον πολεμοφοδίων. Ἐνθουσιώδης καὶ θερμὸς πατριώτης πανταχοῦ ἐξῆπτε τὸ φρόνημα καὶ ἐνεθάρρυνε τὴν νεολαίαν εἰς τὸν Ἱερὸν ἀγῶνα.

Κατὰ τὴν εἰσβολὴν τοῦ Δράμκῃ ἐπολέμησεν εἰς Μύλους, μετὰ δὲ τοῦ Κολοκοτρῶνῃ ἠγωνίσθη εἰς τὸ ἐνδοξον στενὸν τῶν Δερβενακίων. Ὅτε δ' ὁ Ἰμβραῆμ ἀπεβιβάσθη εἰς Πελοπόννησον, ἐρημῶν καὶ δῆων τὴν χώραν, ὁ Παπαφλέσσας, ἐγκαταλιπὼν τὸ χαρτοφυλάκιον τοῦ Ὑπουργοῦ, ὤρμησε, δράξας τὰ ὄπλα του, πρὸς τὸ πεδῖον τῆς μάχης, θεωρήσας ἀνάξιον ἐν τοιαύταις στιγμαῖς νὰ κάθηται ἐν τῷ Ὑπουργείῳ καὶ νὰ ὑπογράφῃ ἔγγραφα !.. Τί διαφορά ἀπὸ μερικὸς σημερινὸς ὑπουργός μας!

Καὶ ἐπεχείρησε μὲν ἐρρωμένως ν' ἀναχαιτίσῃ τὴν προέλασιν τοῦ Ἰμβραῆμ ὀχυρωθεὶς εἰς τὸ περιώνυμον *Μαριάκι* ἐπὶ τοῦ ὄρους Μάλλικ, πλὴν δυστυχῶς ὅτε ἐνεφανίσθη ἡ στρατιὰ τοῦ Ἰμβραῆμ, οἱ πλείστοι τῶν Ἑλλήνων καταληφθέντες ἐκ τρόμου ἐφυγον ἀφήσαντες τὸν Παπαφλέσσαν μετὰ ἐξάκοσιων πολεμιστῶν, ὅστις ἔμεινεν ἐκεῖ ὡς βράχος, ἠρωικώτατα ἀγωνισθεὶς. Ἐπεσαν δ' ἀπαξάπαντες, ἀφοῦ ἐφόνευσαν διπλάσιον ἀριθμὸν ἐχθρῶν.

Ἡ μάχη εἰς τὸ *Μαριάκι* εἶνε ἐν τῶν λαμπροτάτων ἀνδραγαθημάτων τοῦ Ἱεροῦ ἡμῶν Ἀγῶνος, τὸ δ' ὄνομα τοῦ Παπαφλέσσα ἐνέγραψεν ἤδη ἡ Ἱστορία πλησίον τῶν ὀνομάτων τοῦ Λεωνίδα, τοῦ Μιλτιάδου, τοῦ Μικούλη καὶ τοῦ Κανάρη· τοσαύτη ἦτο ἡ ἀνδρεία αὐτοῦ, ὥστε καὶ ὁ αἰμοβόρος Ἰμβραῆμ σταθεὶς πρὸ τοῦ νεκροῦ αὐτοῦ ἀνεφώνησεν : *α' Ἐὰν ἡ Πελοπόννησος ἔχῃ καὶ ἄλλα παλληκάρια ὡς αὐτό, ἄς μὴ ἐλλιζόμεν ὅτι θὰ τὴν ἀνακτιήσωμεν ποτε !* »

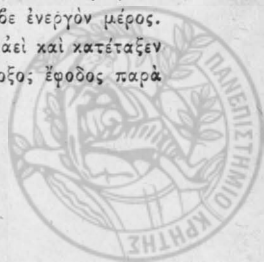

ΜΑΡΚΟΣ ΒΟΤΣΑΡΗΣ

Ὁ ἐκ τῶν πρώτων ἡρώων τῆς Ἐπαναστάσεως Μάρκος Βότσαρης ἐγεννήθη εἰς τὸ ἡρωϊκώτατον Σοῦλι τῷ 1790. Ἡ οἰκογένεια αὐτοῦ ἦν ἐκ τῶν ἐπισημοτέρων διότι καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ ὁ Κίτσος Βότσαρης ἦτο ἐπίσης περιφανὴς ὄπλαρχηγός. Ὁ Μάρκος, ὡς καὶ πλεῖστα ἄλλα τότε παλληκάρια τῆς Ἑλλάδος, ὑπηρετῶν κατ' ἀρχὰς ὑπὸ τὸν περιόητον Ἀλῆ Πασσᾶ τῶν Ἰωαννίνων, ὅστις λίαν ἐξετίμα αὐτὸν διὰ τὴν ἀνδρείαν καὶ τὰς ἄλλας ἀρετάς του.

Ὅτε ἐξεφράγη ἡ Ἐπανάστασις ἐκ τῶν πρώτων καὶ ὁ Μάρκος Βότσαρης ἔσπειρε πρὸς τὴν καλοῦσαν πάντα τὰ τέκνα τῆς ὑπὸ τὴν σημαίαν τῆς Ἀνεξαρτησίας Πατριδα, διεκρίθη δ' εὐθὺς εἰς πάσας τὰς μάχας, εἰς ἃς ἔλαβε ἐνεργὸν μέρος. Ἀλλὰ τὸ ἀνδραγάθημα τὸ μέγχι, ὅπερ ἀπηθανάτισεν αὐτὸν ἐς αἰεὶ καὶ κατέταξεν μεταξὺ τῶν μεγάλων μορφῶν τοῦ ἱεροῦ ἡμῶν ἀγῶνος εἶνε ἡ ἔνδοξος, ἔφοδος παρὰ τὸ Καρπενήσιον.

Ἴδου ἐν ὀλίγοις πῶς συνέθη αὕτη :

Κατὰ τὸν Αὐγούστου τοῦ ἔτους 1823 εἰσέβαλον εἰς τὴν Αἰτωλίαν δέκα χιλιάδες τουρκικὸς στρατὸς ὑπὸ τὸν Μουσταφᾶ πασᾶν καὶ ἑξαχιλίοι Ἄλβανοὶ εἰς Ἀχαρνανίαν ὑπὸ τὸν Ὁμὲρ Βριώνην.

Ἡ ἐμπροσθοφυλακὴ τοῦ τελευταίου προχωρήσασα κατέλαβε τὸ Καρπενήσιον. Τότε ὁ Μάρκος Βότσαρης συνεννοηθεὶς μετὰ τῶν Αἰτωλῶν καὶ Ἀχαρνάνων ἀπεφάσισε νὰ ἐκπέσῃ κατ' αὐτῶν διὰ νυκτός, αὐτὸς μὲν ἐκ τοῦ πεδινοῦ μέρους, ἐκεῖνοι δ' ἐκ τῶν ὄρεινῶν. Ἄλλ' ὅτε ἐπέστη ἡ ὀριστεῖα στιγμή τῆς ἐφόδου ἐκεῖνοι δὲν ἐπαρουσιάσθησαν παντελῶς, ὁ δὲ ἀτρόμητος Μάρκος ἀπεφάσισε μόνος νὰ ἐπιχειρήσῃ τὴν παράτολμον ἐξοδον, διὸ καὶ παραλαβὼν τριακοσίους πεντήκοντα Σουλιώτας ἐπιπίπτει ὡς λέων κατὰ τοῦ στρατοπέδου τῶν τουρκαλβανῶν κοιμωμένων ἔτι καὶ ἄρχεται μετὰ τῶν καλληκαριῶν τοῦ τρομερᾶς σφαγῆς. Ἡ σύγχυσις καὶ ἡ βοή ἐν τῷ στρατοπέδῳ ἕνεκα τῆς νυκτός καὶ τῆς ἀπροσδοκῆτου ἐφόδου ὑπῆρξεν ἀπερίγραπτος, ἐκτὸς δὲ τοῦ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων φόνου, ἐσφάζοντο καὶ ἀλληλοσπαράσσοντο καὶ αὐτοὶ οἱ Τοῦρκοι ἀναμεταξύ των!

Χιλιάδες ἔντρομοὶ ἐτράπησαν εἰς φυγὴν, περὶ τοὺς δισχιλίους δ' ἔπεσαν νεκροί, συνελήφθη δὲ καὶ εἷς Πασσᾶς ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Μάρκου.

Ἄλλ' ἡ βίασκανος τύχη δὲν ἀφήκεν εἰς τὸν ἔνδοξον ἥρωα νὰ ἐπιζήσῃ τὸ μέγα του ἀνδραγήθημα, διότι ἀπαισία σφατρα ἔκ τινος μάνδρας ριφθεῖσα ἀφήκεν ἄπνου πλῆξασα αὐτὸν εἰς τὸ μέτωπον. Ἡ 10 Αὐγούστου 1823 ὑπῆρξεν οὕτω ἡμέρα ἀποφράς διὰ τὸν Ἑλληνικὸν κόσμον.

Ὁ νεκρὸς αὐτοῦ ὠδηγήθη ὑπὸ τῶν καλληκαριῶν τοῦ ἐκτὸς τῆς μάχης καὶ ἐτάφη ἐν μέσῳ κοπετῶν καὶ θρήνων, συμπάσης τῆς Ἑλλάδος πένθησάσης τὴν ἀνεπανόρθωτον καὶ δεινὴν ἀπώλειαν τοιοῦτου στρατηγοῦ.

Καὶ ἦν ὄντως μέγας στρατηγός, ἂν καὶ ὁ ἴδιος, ὅτε κατὰ τὴν ἐξόχως παραδειγματικὴν αὐτοῦ ἐν τῇ πολιορκίᾳ τοῦ Μεσολογγίου διαγωγὴν ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ὠνόμασεν αὐτὸν στρατηγόν, αὐτὸς φιλήσας τὸ δίπλωμα τοῦ διορισμοῦ, εἶτα τὸ ἐξέσχισεν, ἐπειῶν τὰ μοναδικὰ αὐτὰ λόγια: *Τὸ δίπλωμα εἶτε ἐπάνω εἰς τὸ σπαθὶ καὶ ὄχι ἐπάνω εἰς τὸ χαρτί καὶ ὅποιος τὸ ἀξίζει τὸ πέριε μὲ τὸ σπαθὶ του!* Πόσον ἔκτοτε ἤλλαξαν τὰ πράγματα καὶ πῶς σήμερον ὅλοι μας φέρνομεν σωρεῖα διπλωμάτων ἀναιμάκτως καὶ μόνον τῇ βοθηεῖα μιᾶς πέννας καὶ ὀλίγης μελάνης!...

ΙΑΚΩΒΟΣ ΤΟΜΠΑΖΗΣ

Ἐγεννήθη ἐν Ὑδρᾷ τῷ 1782 ἐξ οἰκογενείας ἀρχαιοτάτης ὑδραϊκῆς. Ὁ πατήρ του Γιακουμάκος ἦτο ναυτικός, ἔλαβε δὲ τὸ ὄνομα Τομπάζης ἐκ τινος εἰδους πλοίου καλούμενου «τομπάζι» Ἀπὸ παιδ. εἰς ἐπέδοθη μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Μανώλη εἰς τὴν ναυτιλίαν, κερδίσαντες διὰ τοῦ ἐμπορίου μεγάλην περιουσίαν. Ἄλλ' ὅτε ἐξερράγη ἡ Ἐπανάστασις ἐκ τῶν πρώτων προσεφέρθησαν ἵνα ὑπηρετήσωσι τὴν Πατρίδα. Ὁ Ἰάκωβος μέλος τῆς Φιλικῆς Ἐταιρείας ἀπὸ τοῦ 1818, ἐκρημάτισεν ὁ πρῶτος ναύαρχος τῆς ἀναγεννηθείσης Ἑλλάδος κατὰ τὸ 1821 καὶ 1822 ἐκλεχθεὶς κοινῇ ψήφῳ τῶν πλοιάρχων τῆς Ὑδρας. Αὐτὸς ὑπῆρξε καὶ ὁ εἰσηγητὴς τῶν *πυρπολικῶν*, ἅτινα προὔξηνσαν τοιαύτας καταστροφὰς εἰς τὸν ἔχθρον.

Μετὰ τὸ δεύτερον ἔτος τῆς Ἐπαναστάσεως ἀποσυρθεὶς ἐκ τοῦ πεδίου τῆς μάχης ἀφιερῶθη εἰς τὴν διοικητικὴν ὑπηρεσίαν, πολλοῦ ὑποστηρίξας τὸν ἀγῶνα διὰ τῆς ἰδίας περιουσίας καὶ τῶν πλοίων τῶν ἀδελφῶν του, οἵτινες ἦσαν καὶ οἱ μᾶλλον ἐγγράμματοι τῶν συγχρόνων των ναυτικῶν.

Εἰς τὸν Ἰάκωβον Τομπάζην ὀφείλεται ἡ εἰσαγωγὴ τῆς τυπογραφίας καὶ ἡ ἐκδοσις τῆς πρώτης ἐφημερίδος ἐν Ὑδρᾷ. Ἐτρεφε δὲ καὶ ὄλως ἰδιαιτέραν ἀγάπην πρὸς τὰνθη, διατηρῶν θερμοκήπιον, ὅπου προσέφυλασεν αὐτὰ ἐκ τοῦ ψύχους. Ἀπεβίωσεν ἐν Ὑδρᾷ τῇ 11 Νοεμβρίου 1829.

ΜΑΝΩΛΗΣ ΤΟΜΠΑΖΗΣ

Ἀδελφὸς τοῦ Ἰακώβου, γεννηθεὶς ἐν Ὑδρᾷ τῷ 1784. Διεδέχθη τὸν πατέρα του Νικολ. Γιακουμάκη ὡς πληρεξούσιος προεστῶς τῆς Νήσου. Ὑπῆρξεν ἐπιχειρηματικώτατος ἐν τῷ ἐμπορίῳ, ἀποκτήσας ταχέως μεγίστην περιουσίαν. Διεκρίνετο δὲ ἐπὶ ἐξόχῳ ναυτικῇ καὶ ναυπηγικῇ ἱκανότητι. Αὐτὸς ἐγένετο εἰσηγητὴς πλείστων νεωτερισμῶν καὶ βελτιώσεων ἐν τῇ ναυπηγικῇ καὶ τῷ ἐξοπλισμῷ τῶν πλοίων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Διὰ τοῦτο καὶ τὰ πλοία τῶν ἀδελφῶν Τομπάζη ἐξείχον ὡς τὰ ἄριστα τοῦ ἑλλην. στόλου, ἰδίως ὁ «Θεμιστοκλῆς» τὸ μέγιστον ἀπάντων. Κατὰ δὲ τὸν ἀγῶνα διεκρίθη διὰ τὸν ἠρωϊσμόν, τὴν δραστηριότητα καὶ τὴν ὀξυδερκειάν του, ὑπηρετήσας ὑπὸ τὸν Μιαούλην, μεθ' οὗ ἀρρήκτως συνεδέθη. Ἰδίως διέπρεψε κατὰ τὴν ἔνδοξον, πλὴν ἀτυχῇ ἐκστρατείαν τῆς Ἀλεξανδρείας, ἀνυψώσας τὸ γόητρον τοῦ ἑλλην. ναυτικοῦ καὶ ἐμβαλὼν τὸν τρόμον εἰς τοὺς πολεμίους μέχρι τῶν ἀκτῶν τῆς Ἀφρικῆς.

Ἐὰν δ' ὑπῆρχε σύμπνοια καὶ παρείχετο ἐγκαίρως συνδρομὴ θὰ ἠλευθέρου καὶ τὴν Κρήτην, ἧς ὑπῆρξεν ἀρμοστής. Ἀλλὰ καὶ κατὰ τὰς Ἐθνοσυνελεύσεις πάντοτε ἐπέδειξεν ἐξοχὸν πολιτικὴν σύνεσιν, πλειστάκις δ' ἡ γνώμη καὶ ἡ συμβουλὴ αὐτοῦ ἐζητήθησαν παρά τε τῶν Ἑλλήνων Κυβερνητῶν καὶ παρά τῶν ξένων, προκειμένου περὶ τῶν πραγμάτων τῆς Ἑλλάδος.

Ὁ Μανώλης Τομπάζης ἀπέθανε προῶρως ἐν Ὑδρᾷ τῷ 1831 καὶ ἐτάφη ἐν Πόρῳ.

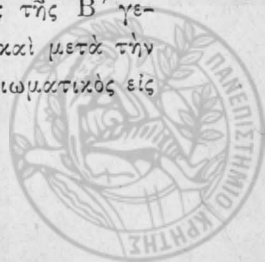

ΛΑΜΠΡΟΣ ΚΑΤΣΩΝΗΣ

Ὡς ὁ Χριστιανισμὸς εἶχε τοὺς προδρόμους αὐτοῦ, ὁμοίως καὶ ἡ Ἑλλην. Ἐπανάστασις, μέγα καὶ αὐτὴ γεγονός ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ἀνθρωπότητος, εἶχε τοὺς προδρόμους αὐτῆς. Εἰς τῶν περιφανεστάτων αὐτῶν ἦτο καὶ ὁ Λάμπρος Κατσῶνης, ὁ ἀτρόμητος θαλασσομάχος.

Γεννηθεὶς ἐν Λεβαδείᾳ τὸ 1752 ἀπὸ παιδὸς ἐδόθη εἰς τὰ ναυτικά, ὅτε δὲ τῷ 1770 ἐξερράγη ἡ πρώτη ἐπανάστασις, ἡ ὑποκινήσει τῆς Αὐτοκρατείας τῆς Ρωσσίας Αἰκατερίνης τῆς Β' γενομένη, ὁ Λάμπρος διεκρίθη ἐκ τῶν πρώτων, διὸ καὶ μετὰ τὴν ἀποτυχίαν ἀπελθὼν εἰς Ρωσσίαν κατετάχθη ὡς ἀξιωματικὸς εἰς τὸ ἐκεῖ Ἑλληνικὸν τάγμα.

Κατὰ τὸ 1788 μεταβάς εἰς Τεργέστην ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ ἐκεῖ ὑπὸ τῶν ὁμογενῶν κατάρτισθέντος στολίσκου. Μετὰ τριῶν δὲ πλοίων ἐκπλεύσας συνέλαβεν εὐθὺς 6 τουρκικὰ σκάφη, ἅτινα καὶ συνήνωσε πρὸς τὸν ἰδικὸν τοῦ στολίσκου, ὃν τάχιστα ἠύξησε καὶ δι' ἄλλων ἕξ, ἐνοχλῶν καὶ παραβλάπτων δι' αὐτοῦ τὸ τουρκικὸν ἐμπόριον.

Περίφημος ὑπῆρξεν ἡ λαμπρὰ αὐτοῦ νίκη παρὰ τὴν Κάρπαθον, ἔνθα ἔτρεψεν εἰς αἰσχρὰν φυγὴν τὸν ἐχθρικὸν στόλον.

Ταῦτα πάντα διήγειραν τὸν θαυμασμὸν σύμπαντος τοῦ κόσμου, ἡ δ' Αἰκατερίνη ἐκτιμῶσα αὐτὸν προεβίβασε καὶ ἐβράβευσε διὰ παρασῆμου.

Ἄλλὰ καὶ πάλιν ἀκολούθως παρὰ τὴν Σῦρον συναντήσας τὸν τουρκικὸν στόλον κατέστρεψεν αὐτὸν μετὰ τριῶρον ναυμαχίαν.

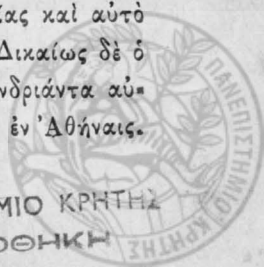
Κατὰ δὲ τὸ 1790 συμπλακείς πρὸς ἠνωμένον στόλον Τούρκων καὶ Ἀλγερινῶν μάχεται μὲν μετὰ θαυμαστῆς γενναιότητος, πλὴν τὴν τρίτην ἡμέραν μὴ ἀντέχων πλέον ἐκ τοῦ ὑπερβάλλοντος ἀριθμοῦ τῶν ἐχθρῶν ὑποχωρεῖ καὶ μετὰ πληγῆς, ἣν ὡς παράσημον τοῦ ἠρωϊσμοῦ του ἐν τῇ ναυμαχίᾳ ἔλαβεν, φεύγει καὶ σώζεται εἰς Μῆλον. Πλὴν καὶ πάλιν δὲν ἠσύχασε, διότι καταλαβὼν τὴν Λακωνικὴν καὶ ἐκεῖθεν ἐφορμῶν παρηνόχλει καὶ ἐβλαπτε τοὺς Τούρκους, μέχρι τῆς ἡμέρας, καθ' ἣν μὴ δυνάμενος πλέον νὰ παραμῆνῃ ἐν Ἑλλάδι, ἐπέστρεψε πάλιν εἰς Ρωσίαν, ὅπου πλήρης δόξης καὶ τιμῆς ἀπέθανε κατὰ τὸ 1804, καταλιπὼν ὄνομα εὐκλεές καὶ εὐλογούμενον ὑφ' ὀλοκλήρου τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

ΛΟΡΔΟΣ ΒΥΡΩΝ

Τίνος Ἕλληνας ἡ καρδιά δὲν πάλλει πρὸ τῆς θεάς τοῦ γλυκυτάτου Βύρωνος, τοῦ θεσπεσίου (αὐτοῦ ψάλτου τῆς Ἑλληνικῆς ἐλευθερίας, τοῦ ἐμπνευσμένου Τυρταίου τοῦ ἱεροῦ μας Ἀγῶνος ! Καὶ δὲν ἀφιέρωσε μόνον τοὺς θεσπεσίους φθόγγους τῆς ἀθανάτου λύρας του ὁ Βρεττανικὸς κύκνος εἰς ἀναγέννησιν τῆς Ἑλλάδος. Ὁ Βύρων προσήνεγκεν εἰς τὸν βωμὸν τῆς Ἐλευθερίας καὶ αὐτὸ τὸ αἷμα καὶ αὐτὴν τὴν πολυτιμοτάτην του ζωὴν. Δικαίως δὲ ὁ Ἕλληνας λαὸς εὐγνωμονῶν ἀνήγειρε μαρμάρινον ἀνδριάντα αὐτοῦ ἐν Μεσολογίῳ καὶ τὸ πολυθρόλλητον σύμπλεγμα ἐν Ἀθήναις.

Ὁ Βύρων κατῆλθεν εἰς Ἑλλάδα τῇ 24ῃ Δεκεμβρίου 1823 μετέβη δ' εὐθὺς εἰς Μεσολόγγιον τυχὼν ἐνθερμότητος καὶ ἐνθουσιώδους παρὰ τῶν Ἑλλήνων ὑποδοχῆς. Ἐκτὸς τῆς διὰ τῶν ἐξόχων αὐτοῦ ποιημάτων συνδρομῆς, δι' ὧν ἀνεπτέρωσεν ἀπανταχοῦ τῆς γῆς ἄκρατον ὑπὲρ τῶν ἀγωνιζομένων φιλελληνισμόν, κατέβλαψε συγχρόνως καὶ δισχιλία τάλληρα καθ' ἑβδομάδα εἰς σιτηρίσια, εἶτα δὲ κατχρίσας ἐκ τῶν λειψάνων τοῦ στρατοῦ τοῦ Μπότσαρη σουλιωτικὴν σωματοφυλακὴν καὶ ζωσθεὶς πολύτιμον σπάθην, ἣν ἡ Κυβέρνησις τῷ εἶχε προσφέρει, παρεσκευάζετο νὰ ἐκστρατεύσῃ ὁ ἴδιος ὡς ἀρχιστράτηγος κατὰ τῆς Ναυπάκτου· ἀλλ' ἡ ἐκτέλεσις τοῦ σχεδίου ἐματαιώθη ἕνεκα διαφορῶν ραδιοιουριῶν. Ἐν μέσῳ τοιούτων πικρῶν ἀπογοητεύσεων διατελῶν καὶ οἰονεὶ τὴν ἰδίαν καταστροφὴν προμνηστεύων ἔγραψε καὶ τοὺς ὄραιους καὶ ἠρωϊκωτάτους τούτους στίχους:

· Ἄν θρηνηῖς χαμένα νειᾶτα,
γιατὶ θέλεις πλεῖθ νὰ ζῆς;
τῆς τιμῆς ἐδῶ 'ν' ὁ τάφος,
τρέξ' αὐτοῦ νὰ σκοτωθῆς!

Δὲν σοῦ μένει παρὰ ναῦρης
ὄρι γύρευες παντοῦ
καὶ νὰ τῶρης δὲν ἔμποροῦσες,
Μνημ' ἀνδρὸς πολεμικοῦ!

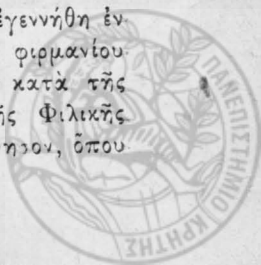
Καὶ ὄντως τοιοῦτον τέρμα εἶχεν ἡ ἀγγελικὴ τοῦ Βύρωνος ψυχὴ· διότι προσβληθεὶς ὑπὸ πυρετοῦ ἐν Μεσολογγίῳ κατῆλθεν εἰς τὸν τάρον τῇ 3ῃ Ἀπριλίου 1824 μετὰ τὸ ὄνομα τῆς ἀγαπητῆς τοῦ Ἑλλάδος εἰς τὸ στόμα. Δὲν ἀπέθανεν ἀπὸ τὸ βόλι τῶν ἀπίστων ἐχθρῶν τῆς ἀγωνιζομένης Πατρίδος, ἀλλ' ἔπεσεν ὡς πολεμιστῆς, διότι ὁ θάνατός του ἐπῆλθεν ἐκ τῶν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος ἀγῶνων καὶ τῆς αὐταπαρνήσεώς του!

ΚΑΝΕΛΛΟΣ ΔΕΛΙΓΙΑΝΝΗΣ

Ὁ Κανέλλος Δελιγιάννης υἱὸς τοῦ Ἰω. Δελιγιάννη ἐγεννήθη ἐν Λαγκαδίοις τῷ 1778· μετὰ δὲ τὴν διὰ σουλτανικοῦ φερμαντίου ἀποκεφάλισιν τοῦ πατρὸς του, μίσος ἄσπονδον πνέων κατὰ τῆς τυραννίας, ἀπῆλθεν εἰς Κων/πολιν, ἔνθα ἐμυήθη τὰ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας (1816). Τῷ 1819 ἐπανῆλθεν εἰς Πελοπόννησον, ὅπου

μετὰ σπουδῆς ἐπεδόθη εἰς τὰ τῆς παρασκευῆς τοῦ ἀγῶνος, ἐξεγείρων τὸ φρόνημα, διανέμων ὄπλα, τοῦ οἴκου του μετασχηματισθέντος εἰς ἀληθῆ ἀποθήκην πολεμοφοδίων.

Κατὰ τὴν ἐναρξιν τῆς Ἐπαναστάσεως ἀνεστάτωσε τὴν Γόρτυνα φρονεύσας πάντας τοὺς ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ Τούρκους. Ὑπὸ δὲ τῆς πρώτης ἐν Πελοποννήσῳ συσταθείσης Κυβερνήσεως διωρίσθη Στρατηγός.

Κατὰ τὴν 25 Ἀπριλίου 1821, ὅτε ὁ Κεχαγιάμπεης μετὰ τοῦ Χουρσίτ Πασσᾶ ἐπὶ κεφαλῆς ὑπερτριχιλίων ἀνδρῶν ἀναχωρήσαντες ἐξ Ἰωαννίνων προήλθον εἰς Μεσολόγγιον καὶ Ναύπακτον, ἀναγνωρίζων τὸν Κολοκοτρῶνην. διαμένοντα τότε ἄνευ στρατοῦ ἐν Στεμνίτῳ τῆς Γόρτυνος ὡς μᾶλλον πεπειραμένοι ἐν τῇ στρατηγικῇ γενναίως φερόμενοι καὶ μετ' αὐταπαρνήσεως ἀνέθηκεν αὐτῷ τὴν διεξαγωγὴν τοῦ ἐκεῖ ἀγῶνος.

Κατόπιν συνετέλεσεν ἐπίσης κατὰ τὴν ἐν Βαλτετσίῳ μάχην (21 Μαΐου 1821), μετέσχε δὲ τῆς πολιορκίας τῆς Τριπόλεως μετὰ τοῦ Ὑψηλάντου, Πετρόμπετη, Κολοκοτρῶνη κλπ. διακρινόμενος ἐπὶ φιλοπατρίᾳ καὶ συνέσει, μηδὲλως ἀναλογιζόμενος τὸν κίνδυνον ὃν διέτρεχεν ὁ ἀδελφός αὐτοῦ Θεόδωρος, ὡς ὀμηρος κρατούμενος ὑπὸ τῶν Τούρκων, εἰς δὲ τοὺς ἀναμιμνήσκοντας αὐτὸν τοῦτο, ἀπήντα : *« Εἶμεθα ἐπὶ ἀδελφοί, ἂν λείψῃ ὁ ἕνας θὰ μείνωσιν ἕξ »*

Μετὰ ταῦτα διεκρίθη ἐπίσης ἐν ταῖς περὶ τὰς Πάτρας μάχαις ὡς καὶ ἐν Ναυπλίῳ, Μακρυνορί καὶ Ἡπίρῳ.

Ὅτε δὲ ἡ ὑπὸ τὸν Μπότσαρη, Μακρῆν καὶ ἄλλους εὐάριθμους ἐν ἀρχῇ τοῦ Μεσολογγίου φρουρὰ ἐζήτηε ἐκ Πελοποννήσου βοήθειαν, ὁ Κανέλλος ἔδραμεν εὐθύς μετὰ 1900 μαχητῶν πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς φρουρᾶς.

Ἐπολέμησεν ἐπίσης κατὰ τοῦ Ἰμβραῆμ, κατασπαταλήσας καὶ ἄπασαν τὴν μεγάλην αὐτοῦ περιουσίαν.

Ἐπὶ Καποδιστριαῦ διωρίσθη μέλος τοῦ *Πανελληνίου*. Μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν ἡ προσωρινὴ Κυβέρνησις ὠνόμασεν αὐτὸν ἀρχηγόν, πλὴν εἶτα παρηγκωνίσθη ὑπὸ τῆς Ἀντιβασιλείας μετ' ἄλλων ἀγωνιστῶν.

Ἀπέθανε δὲ τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1862 καταλιπὼν μνήμην ἀνδρὸς φιλοπάτριδος καὶ γενναίου στρατηγῶ.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΔΥΟΒΟΥΝΙΩΤΗΣ

Ὁ περίφημος ὄπλαρχηγὸς τῆς Οἴτης Ἰωάννης Δυοβουνιώτης εἶνε ἐκ τῶν μᾶλλον ἐξόχων ἥρώων τῆς Ἐπαναστάσεως. Ἄρκει ν' ἀτενίσῃ τις τὴν ἠλικοαῆ μορφήν του μὲ τὸν πελώριον ὡς πτέρυγα ἔνθεν κακείθεν ἀναπετανόμενον μύστακα διὰ νὰ κατανοήσῃ εὐθύς οἶον πῦρ ἀρήϊον ἐφλεγε τὰ λάσια ἐκεῖνα στήθη!

Ἡ μάχη ἣτις ἀπῆθανάτισεν αὐτὸν εἶνε ἡ τῶν *Βασιλικῶν* (τὸν Αὐγούστου τοῦ 1821). Ἡ ἐπιτυχία της ὀφείλεται εἰς τὸ εὐφυές σχέδιον τοῦ ἀτρομήτου ὄπλαρχηγοῦ. Ἐκεῖ παρὰ τὸν Σπερχεῖον δισχίλιοι Ἕλληνες προσέβαλον ἐν τῇ στενῇ καὶ δασώδει τῶν Βασιλικῶν κοιλάδι ἐννέα χιλιάδας Τούρκων ἰππέων ὑπὸ τὸν Μπαϊράμ πασσᾶ, καταβαίνοντας μετ' ἀλαζονείας καὶ κόμπου βαρβαρικοῦ πρὸς καθυπόταξιν τῆς Λεβαδείας, τῶν Θηβῶν καὶ τῶν Ἀθηνῶν.

Οἱ Ἕλληνες διαιρεθέντες εἰς τρεῖς μοῖρας καὶ κρυβέντες ἐντὸς τοῦ δάσους τῆς κοιλάδος εἰς διάφορα μέρη ἀφῆκαν τοὺς Τούρκους ἀνυπόπτως νὰ παρελάσωσιν. Ἄλλ' ὅτε ἐφθασαν παρὰ τὴν ἐξόδον τοῦ στενοῦ, τότε ἐξαπίνης ἐφορμήσαντες ἐπιτέθησαν κατ' αὐτῶν καὶ ἐπροξένησαν τοιοῦτον τρόμον καὶ φρίκην εἰς τὸν ἐχθρόν, ὥστε ἡ σύγχυσις, ὁ θόρυβος, αἱ κραυγαί, οἱ ἀλαλαγμοὶ τῶν Τούρκων ὑπῆρξαν ἀπερίγραπτοι. Ἦτο ἀληθὲς πανδαιμόνιον.

Οἱ Ἕλληνες τότε ἐνθαρρυνθέντες καὶ ἐμπλησθέντες μένους πολεμικοῦ καὶ ἐνθουσιασμοῦ ἀκρατήτου ἰδιπλασίασαζ τὴν ἐπιθεσιν, κατέστρεψαν δὲ καὶ ἐφόνευσαν ἄνευ διακρίσεως ἀδιακόπως ἐπὶ τρεῖς ὅλας ὥρας, ἀποδεκατίσαντες οἰκτρῶς αὐτούς.

Τοιοῦτον ὑπῆρξε τὸ στρατήγημα τοῦ λίαν ἐμπειροπολίμου καὶ γηραιοῦ στρατηγοῦ, ὃν δικαίως καὶ ὁ **Ἀλέξ. Σούτσος**, ὁ ἰθιὲς ποιητὴς ἐψάλε διὰ τῶν ἐξῆς στίχων εἰς τὴν «*Τουρκομάχον Ἑλλάδα*».

«Ὁ λασιόστνητος Δυοβουνιώτης
δοτις τὴν μάχην Βασιλικῶν
ἐχειραγώγησε καὶ τῆς πρώτης
ἐγένεν αἴτιος τῶν νικῶν».

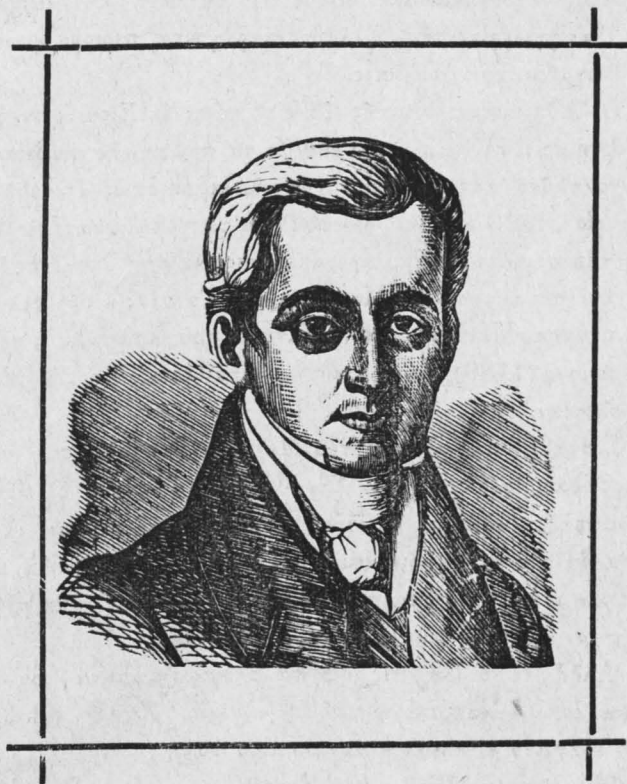

ΕΥΘΥΜΙΟΣ ΒΛΑΧΑΒΑΣ

Ἐγεννήθη ἐν Θεσσαλίᾳ. Ὡς τοσοῦτοι ἄλλοι ἥρωες τῆς Ἐπαναστάσεως καὶ ὁ Βλαχάβας κατ' ἀρχὰς εἶχεν ἀσπασθῆ τὸ ἱερατικὸν ἐπάγγελμα καὶ περιβληθῆ τὸ ράσον, πλὴν ὅτε ἐξερράγη ἡ Ἐπανάστασις, εὐθὺς ἀπέριψε τὸ ἱερὸν ἔνδυμα καὶ προσῆλθε καὶ ὁ Πάπα-Θύμιος, ὡς οἰκείως ἐλέγετο, ἵνα προσφέρῃ εἰς τὴν πατρίδα τοὺς βραχίονας καὶ ἐν ἀνάγκῃ καὶ τὸ αἷμά του. Καὶ κατ' ἀρχὰς ἐγένετο «κλέφτης», ἀναβάς ἐπὶ τοῦ Ὀλύμπου, ὅπου καὶ τόσα ἄλλα γενναῖα παλληκάρια ἀνέπνεον τὸν ἐλεύθερον ἐκεῖ ὑψηλὰ ἀέρα, περιφρονοῦντες τὸν ἄγριον τύραννον. Τότε δὲ συνέλαβε καὶ τὸ σχέδιον νὰ ἐπιτεθῆ κατὰ τῶν Ἰωαννίνων καὶ νὰ καταλάβῃ τὸν πανίσχυρον Ἀλῆ-Πασᾶν. Συνεννοηθεὶς λοιπὸν μετὰ πολλῶν ὀπλαρχηγῶν καὶ ἄλλων προκρίτων τούρκων τῆς Λαρίσης καὶ τῶν Τρικκάλων ἦτο ἕτοιμος νὰ ἐπιχειρήσῃ τὸ μέγα τόλμημα· πλὴν δυστυχῶς τὸ σχέδιόν του ἐπροδόθη εἰς τὸν Ἀλῆν καὶ οὕτως ἠναγκάσθη νὰ ἐπιστρέψῃ ἄλιν εἰς τὸ παλαιὸν του λιμέρι ἐπὶ τοῦ Ὀλύμπου.

Ἀλλὰ μετὰ βραχείαν ἐκεῖ διαμονὴν πάλιν κατῆλθε πρὸς τὴν πεδιάδα εὐθὺς ὡς ἔμαθεν, ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ Ἀλῆ, *Μουχτάρ-Πασσᾶς*, εἶχεν ἐπιτεθῆ κατὰ τῶν Ἑλλήνων. Πλὴν εἰς μάτην ἔφθασε πρὸς τὸ πεδίον τῆς μάχης, διότι οἱ ἀνδρεῖοι μαχῆται εἶχον ἤδη πάντες πέσει νεκροί, ἥρωϊκῶς ἀνθιστάμενοι.

Μετὰ τὴν δευτέραν ταύτην ἀποτυχίαν ἐπλευσε πρὸς τὴν Σκόπελον, ὅπου ἐνωθεὶς μετὰ τοῦ Νικο-Τσάρα κατεσκεύασε μετ' αὐτοῦ καὶ ἄλλων ὀπλαρχηγῶν στολίσκον πρὸς καταδίωξιν τῶν τούρκων. Ἀλλὰ δὲν ἐβράδυνε καὶ τοῦτον τὸν ἥρωα νὰ καταπῆ τὸ πέρας τῶν Ἰωαννίνων. Ὁ Ἀλῆς, ἀφοῦ δὲν κατῴρθησε διὰ τῆς εὐθείας ὁδοῦ καὶ στῆθος πρὸς στῆθος μαχόμενος νὰ τὸν καταβάλλῃ μετεχειρίσθη τὸν δόλον. Οὕτω δὲ διὰ πλαστογραφηθείσης ἐπιστολῆς ἐξαπατήσας αὐτὸν καὶ ὡς εἰς παγίδα συλλαβῶν, ἀπήγαγεν εἰς τὸ ἄντρον τοῦ ἐν Ἰωαννίνοις, ὅπου μετὰ μυρίας βασάνους ἡ ἄλβανικὴ ὕψινα ἐξηφάνισε τὸν ἀνδρεῖον ἀετιδέα τοῦ Ὀλύμπου!

ΑΔΑΜΑΝΤΙΟΣ ΚΟΡΑΗΣ

Τίς Ἑλληνα εὐλαβῶς δὲν ἀποκαλύπτεται πρὸ τῆς σεμνῆς κεφαλῆς τοῦ σοφοῦ τούτου γέροντος, τοῦ φωτοδότου αὐτοῦ φιλοσόφου, τοῦ νέου Πλουτάρχου τῆς Ἑλλάδος! Οἷον ἦθος καὶ οἷος νοῦς! οἷα καρδία καὶ οἷα διάνοια! Ὁ Κοραῆς συνήνου καὶ τὰ δύο ταῦτα ἀπαρκαμίλλως ὡς οὐδεὶς ἄλλος τῶν Ἑλλήνων φιλολόγων. Εἶθε νὰ εἶχομεν καὶ σήμερον τοιούτους τοῦ Γένους διδασκάλους! Ὁ βίος τοῦ Κοραῆ εἶνε τὸ ἄριστον ὑπόδειγμα ἐντίμου, φιλοπάτριδος, μετριόφρονος καὶ φιλοσόφου ἀνδρός. Εἶνε ἀληθὲς εὐαγγέλιον, ἔπρεπε δὲ πᾶς Ἑλληνα νὰ ἔχη ὡς ἐγκόλπιον τὴν ἐξοχὸν αὐτοῦ αὐτοβιο-

γραφίαν. Δυστυχῶς τὰ στενὰ ὅρια τοῦ παρόντος βιβλιαρίου δὲν ἐπιτρέπουσι νὰ διαλάβωμεν διεξοδικῶς τὰ κατὰ τὸν μέγαν τοῦτον τῆς Παλιγγενεσίας τῆς Ἑλλάδος παράγοντα, περιοριζόμενοι μόνον εἰς βιογραφικὰς σημειώσεις.

Ὁ Ἀδαμάντιος Κοραῆς εἶλκε τὸ γένος ἐκ Χίου, ἐγεννήθη δ' ἐν Σμύρῃ τὸ 1748 ὅπου καὶ ἐδέχθη τὰ πρῶτα τῆς παιδείας ψυχία. Μετὰ ταῦτα ἀπεστῆλη εἰς Ἀμστελῶδαμον ὅπως ἐπιδοθῆ εἰς τὴν ἐμπορίαν. Ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ δὲν ἠμέλησε τὰ γράμματα, ὅτε δὲ βραδύτερον ἐπίστρεψεν εἰς Σμύρνην, ἀπεφάσισε νὰ σπουδάσῃ τὴν ἱατρικὴν διὸ καὶ ἀνεχώρησεν εἰς Μομπελιὲ τῆς Γαλλίας ὅπως τελειοποιηθῆ εἰς ταύτην. Μετὰ τὴν ἐκεῖ ἀπόκτησιν τοῦ διπλώματος μετέβη εἰς Παρισίους (1789), ὅπου ἐπεδόθη ἀκαμάτως εἰς τὴν Ἑλληνικὴν φιλολογίαν.

Συστάσει καὶ αἰτήσει τοῦ Μεγάλου Ναπολέοντος μετέφρασε διορθώσας πολλαχῶς, τὸν Στράβωνα, μετ' αὐτὸν δὲ ἤρξατο τῆς θαυμαστῆς ἐκδόσεως πλείστων ἀρχαίων συγγραφέων, ὧν τὰ κείμενα διώρθωσε καὶ διεσάφισε κατὰ τοσοῦτον ἐμβριθῆ καὶ σοφὸν τρόπον, ὥστε τὸ ὄνομα τοῦ Κοραῆ ταχέως κατελέχθη μεταξὺ τῶν πρῶτων κριτικῶν φιλολόγων τῆς Εὐρώπης.

Ἄλλὰ τί νὰ εἴπῃ τις διὰ τὰ πατριωτικώτατά του *Προλεγόμενα*, ὅπου ἔγκατέπειρε πᾶν ὅτι εὐγενές, ὑψηλὸν καὶ ὠραῖον διὰ τὴν Πατρίδα ἐνέκλειεν ἡ μεγάλη του ψυχὴ ;

Τὸ μέγιστον δ' ὅμως τοῦ Κοραῆ ἔργον, τὸ ἀληθές αὐτοῦ ἄθλον εἶνε ἡ νέα *Ἑλληνικὴ γλῶσσα*, ἣν αὐτὸς πρῶτος ἰθιμελίωσε, σώσας αὐτὴν ἀπὸ τοῦ ἐκβαρβαρισμοῦ καὶ τῆς χυδαιότητος, ὅπου ἀπαισιοὶ τινες σήμερον *μαλλιανοὶ* καὶ *Ψυχαρισταὶ* προσπαθοῦσι, εὐτυχῶς ἄνευ οὐδεμιᾶς ἐλπίδος, νὰ κυλιδύσωσιν αὐτήν.

Χάρις εἰς τὸν θεῖον Κοραῆν ἐσώθημεν ἀπὸ τὸ *ταβάρι*, τὸ *τσουκάλι*, τὸ *πεσκίρι*, τὸν *ντορβά*, τὴν *κατσαρόλα* καὶ μυρία ἄλλα τοιαῦτα βκτηριδία, ἅτινα ἐπεπόλαζον ἐν τῇ γλώσῃ μας.

Δικαίως λοιπὸν καὶ ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς τιμῶν καὶ γεραίρων τὸν μέγαν τοῦτον Πατριώτην, ἀπθιθανάτισεν ἐν μαρμάρῳ, στήσας πρὸ τοῦ Πανεπιστημίου τὸν ἀνδριάντα αὐτοῦ, τοῦ Πανεπιστημίου, οὐ αὐτὸς ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος πρόδρομος καὶ δημιουργός !

Ὁ Κοραῆς ἀπέθανεν τῇ 6 Ἀπριλίου 1833 εἰς βαθύτατον γῆ-
ρας, εὐτυχήσας, εἰ καὶ ἐν τῇ ξένῃ, νὰ ἴδῃ τὴν Πατρίδα του ἑλευ-
θέραν.

Ἐπὶ τοῦ ἐπιτυμβίου λίθου, ὅστις καλύπτει τὸν ἐν Παρισίοις τά-
φον του, φέρεται ἡ ἐξῆς ἐπιγραφή, ἣν ὁ ἴδιος συνέθεσε :

ΑΔΑΜΑΝΤΙΟΣ ΚΟΡΑΗΣ ΧΙΟΣ

ΥΠΟ ΞΕΝῆ ΜΕΝ ΙΣῆ ΔΕ Τῆ ΦΥΣΑΣῆ Μ'· ΕΛΛΑΔΙ
ΠΕΦΙΛΗΜΕΝῆ Γῆ ΤΩΝ ΠΑΡΙΣΙΩΝ ΚΕΙΜΑΙ

Εἰς τὴν ἔξοχον Πατριώτην, τὸν μὲ τὸ ὄνομα τῆς Ἑλλάδος εἰς
τὰ χεῖλη ἀποδόσαντα τὴν τελευταίαν πνοὴν ὑπὲρ πάντα ἄλλον
ἀρμόζουσιν οἱ ἐξῆς θαυμάσιοι στίχοι τοῦ Βαλαωρτίου :

Η ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ ΑΓΑΠΗ

Δὲν εἶνε διαδατάρικο πουλί, 'ποῦ γιὰ μιὰ 'μέρα
Σχίζει τὰ νέφη καὶ περνᾷ γοργῶ 'σὰν τὸν ἀγέρα,
Οὔτε κισσός, 'π' ἀναίσθητος τὴν πέτρα περιπλέκει,
Οὔτ' ἀστράπη, 'ποῦ σβήνεται χωρὶς ἀστροπελέκι,
Δὲν εἶνε νεκροθάλασσα, βοὴ χωρὶς σεισμό,
Νοιώθω γιὰ Σέ, Πατρίδα μου, 'στὰ σπλάχνα χαλασμό!

Ἄρ. Βαλαωρτίτης

ΠΕΤΡΟΣ ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗΣ

Ὁ ἄλλως ὡς Πετρόμπης γνωστός. Φυσιογνωμία ἐξέχουσα ἐν τῷ Ἑλληνικῷ Ἀγῶνι. Κεφαλὴ καὶ ρίζα τῆς μεγάλης ταύτης γενεᾶς τῶν Μαυρομιχαλέων ἦν ὁ πατήρ του Πιέρρος Μαυρομιχάλης. Πάντες ἀνδρείοι, μεγαλοπρεπεῖς, ὡραῖοι. Ὁ Πετρόμπης ἀφιέρωσεν ὅλην τὴν ζωὴν του καὶ τὴν ζωὴν ὄλων τῶν ἰδικῶν του εἰς τὸν ἱερὸν Ἀγῶνα. Καὶ οἱ τρεῖς του υἱοὶ Γεώργιος, Ἡλίας καὶ Κυριακούλης ἐπολέμησαν ὡς λέοντες ἐν Βελτεσίῳ ἄραντες νίκην περιφανῆ κατὰ τῶν 13000 ἐχθρῶν, οὓς ἤγον ὁ Μουσταφάμπης καὶ ὁ Κιαμήμπης. Ὁ Πέτρος Μαυρομιχάλης πρῶτος ὕψωσε τὴν σημαίαν τῆς ἐπαναστάσεως ἐπὶ τοῦ ὑπερηφάνου Ταυγέτου μὲ τὴν περίφημον τῶν Σπαρτιατῶν ῥῆσιν «*ἢ τὰν ἢ ἐπὶ τὰς !*»

Τῇ 28 Μαρτίου τοῦ 1821 ἐπὶ κεφαλῆς 2,500 ἀνδρείων παλλικαριῶν τῆς Μάνης εἰσῆλθε θριαμβευτικῶς εἰς Καλάμας, μετὰ τὴν ἄλωσιν τῶν ὀπλοίων, ἐκηρύχθη ἀρχιστράτηγος τῆς Πελοπονήτου.

Διὰ διακηρύξεώς του δὲ πρὸς τὰς Δυνάμεις ἐξέθετε τὰ δίκαια τῶν Ἑλλήνων καὶ ἐπεκαλεῖτο τὴν βοήθειαν αὐτῶν ὑπὲρ τοῦ ἱεροῦ ἡμῶν Ἀγῶνος.

Ἦτο δὲ τοσοῦτον μετρίοφρων, ὥστε θυσιάζων πᾶσαν ἀτομικὴν φιλοδοξίαν, παρεχώρησε τὴν ἀρχιστρατηγίαν εἰς τὸν Κολοκοτρῶνην, οὗ ἀνεγνώριζε τὴν ἐξοχὸν περίνοιαν καὶ ἐμπειρίαν.

Ὁ Πετρόμπης δὲν ἔλειψε καθ' ὁιανδήποτε περίστασιν νὰ παρέχη τὴν συνδρομὴν του ὅπου καὶ ἡ φωνὴ τῆς πατρίδος τὸν ἐκάλει, μετὰ δὲ τὴν ἔλευσιν τοῦ Ὀθωνος ἐγένετο Σύμβουλος, εἶτα δὲ καὶ Γερουσιαστὴς τῷ 1843.

Ἡ ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἀμείβουσα τὰς λαμπρὰς αὐτοῦ πρὸς τὴν πατρίδα ἐκδουλεύσεις ἐδωρήσατο αὐτῷ κτῆμά τι ἐν Πελοποννήσῳ τὸ *Λυκουβούγι*, κατὰ δὲ τὸν θάνατόν του (Ἰανουαρ. 1848) διέταξε πενθήμερον γενικὸν πένθος.

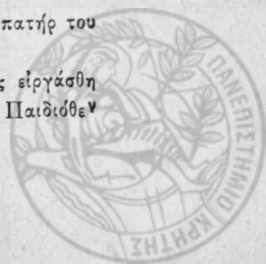

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΤΡΙΚΟΨΗΣ

Ἐγεννήθη ἐν Μεσολογίῳ τῷ 1788 ἐκ γένους ἐξέχοντος, διότι ὁ πατὴρ του Ἰωάννης ἦτο ἐκ τῶν διακεκριμένων προεστώων τῆς γενεθλίου πόλεως.

Ὁ Σπυρίδων Τρικούπης μνηθεὶς ἐνωρὶς τὰ τῆς Φιλικῆς Ἐταιρίας εἰργάσθη ἀκαταβλήτως καὶ μετ' ἐνθουσιασμοῦ ὑπὲρ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Γένους. Παιδεύθη

διεκρήθη επί εὐγλωττίας καὶ ρητορικῆ δεινότητι μέγιστον δ' ἔρωτα ἔτρεφε πρὸς τὰ γράμματα, ἔκμαθ' ἰσχυρὰ πλείστας εὐρωπαϊκὰς γλώσσας.

Ἄλλα καὶ ποιητὴς ὑπῆρξεν εὐτυχῆς ὁ Τρικούπης συνθέσας τὸ πασίγνωστον ἐκεῖνον θούριον :

«Ὁ καιρὸς, ἀδελφοί, τῆς ἐλευθερίας φθάνει», ὅπερ ἐκρησάμευσεν ὡς ἡ *Μασσαλιώτις* τοῦ ἱεροῦ μας Ἀγῶνος. Ἰδίως δ' ὅμως τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἦτο ἐξόχως πολιτικόν, ταχέως δ' εἰσῆλθεν εἰς τὴν διαχείρησιν καὶ διοίκησιν τῶν δημοσίων πραγμάτων, διατελέσας Πρόεδρος τῶν Δημογερόντων, εἶτα δὲ καὶ Γερουσιαστῆς τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος. Ἐν Παρισίοις διατρίβων ἐξέδωκε τὸν «*Δῆμον*» ποίημα πλήρες ἐμπνεύσεως καὶ ἐνθουσιασμοῦ.

«Κλεφτόπουλα! ποῦ ζῶεσθε τ' ἀδούλωτο κοτάρι

Πόσον γλυκὸς ὁ θάνατος, ὅποιον γεννᾷ τὸ βόλι!
τὸν θάνατον ὅσον πόλεμῷ τιμὴ τὸν ἔχουν ὄλοι,
Γίνονται τῶν ἀγῶνων του σάλπιγγες αἱ πληγαὶ του,
στολίζου τὰ πολεμικὰ χεῖλ' ἢ παλλικαριαῖς του.
Προσκνητάρια γίνονται, οἱ λόγοι του κ' οἱ τάφοι,
ὅτ' αἶμα τὸ μαρτύρι του τὸ παλλικάρι βάρει».

Τῷ 1822 διοργάνωσε ἐκστρατεῖαν ὑπὸ τὸν Μαυροκορδάτον, ὃν καὶ παρηκολούθησε, μετὰ τῆς φλογερᾶς εὐγλωττίας καὶ τῆς τῶν ἀρχαίων ἡρώων ἐξυμνήσεως ἐξαίρων τὰ πνεύματα καὶ ἐνθουσιάζων τ' ἀγωνιζόμενα τέκνα τῆς πατρίδος.

Αὐτὸς ἐξεφώνησε τὸν ἐπιτάφιον τοῦ Βύρωνος, αὐτὸς ἔπλεξε τὸν ρητορικὸν στέφανον τῆς ἐνδοξοῦ ναυμαχίας τοῦ Καφηρέως καὶ τῆς νίκης τῆς Ἀραχῶδης.

Ὁ Σπ. Τρικούπης ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος πρωθυπουργὸς τοῦ Καποδιστρίου καὶ εἶτα μετὰ τὸν θάνατον ἐκείνου αὐτὸς διεφύκησε τὴν χώραν ὡς Ὑπουργός.

Ἐπίσης ἐπὶ Ὀθωνος διετέλεσεν ὁ πρῶτος Πρωθυπουργός καὶ Ὑπουργός τῶν ἐξωτερικῶν. Κατόπιν δ' ἀπεστάλη ὡς Πρεσβευτὴς εἰς Λονδίνον, ὅπου διέμεινε μέχρι τοῦ 1843, μετ' ὃ ἐπέμεινεν εἰς Ἑλλάδα εἰργάσθη πρὸς διοργανώσιν τοῦ συνταγματικοῦ πολιτεύματος.

Τῷ 1850 ἀπεστάλη καὶ πάλιν ὡς Πρεσβευτὴς ἐν Λονδίῳ, ἐκεῖ δὲ καὶ συνέγραψε τὴν περίφημον αὐτοῦ ἱστορίαν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπανάστασεως, λαμπρὸν ἱστορικὸν μνημεῖον, μετ' εὐτυνευδησίας καὶ ἄκρας φιλοπατρίας συγγεγραμμένον.

Ἀπέθανε δὲ τῷ 1873 μετὰ 50 ἐτῶν πολιτικὸν βίον ἐν ἡλικίᾳ 85 ἐτῶν, καταλιπὼν ἀντάξιον αὐτοῦ υἶόν, τὸν ἀέμνηστον *Χαρίλαον Τρικούπην*.

ΗΛΙΑΣ ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗΣ

Υἱὸς τοῦ ἐνδόξου καὶ λεοντοφύχου Πετρόμπεη. Καὶ αὐτὸς παλ-
λικάρη ὡς ὅλοι οἱ Μαυρομιχαλεῖοι, οἱ ἀετοὶ τῆς Μάνης.

Ἰδίως ἀπεθανατίσθη ἐν τῇ μάχῃ τοῦ Βαλτετσίου, εἶτα δ' ἐν
Εὐβοίᾳ, ὅπου ἐπολιοῦρκε τὴν Κάρυστον. Ἐκεῖ δὲ καὶ ἔθηκε πέ-
ρας εἰς τὴν ἰδίαν ζωὴν, ἐμπήξας τὸ ξίφος εἰς τὸ στήθος του, ἵνα
μὴ πέσῃ αἰχμάλωτος εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν.

Τοιοῦτος ὑπῆρξεν ὁ γενναϊότατος Ἡλίας Μαυρομιχάλης ὁ οὕτω
ἥρωϊκῶς καταστρέψας τὸν πολεμικὸν αὐτοῦ βίον κατὰ τὸ δεύτε-
ρον ἔτος τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπανάστασεως.

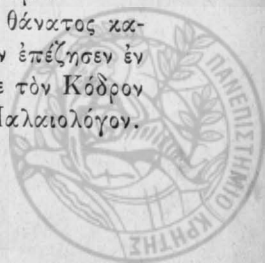

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Ο ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΣ

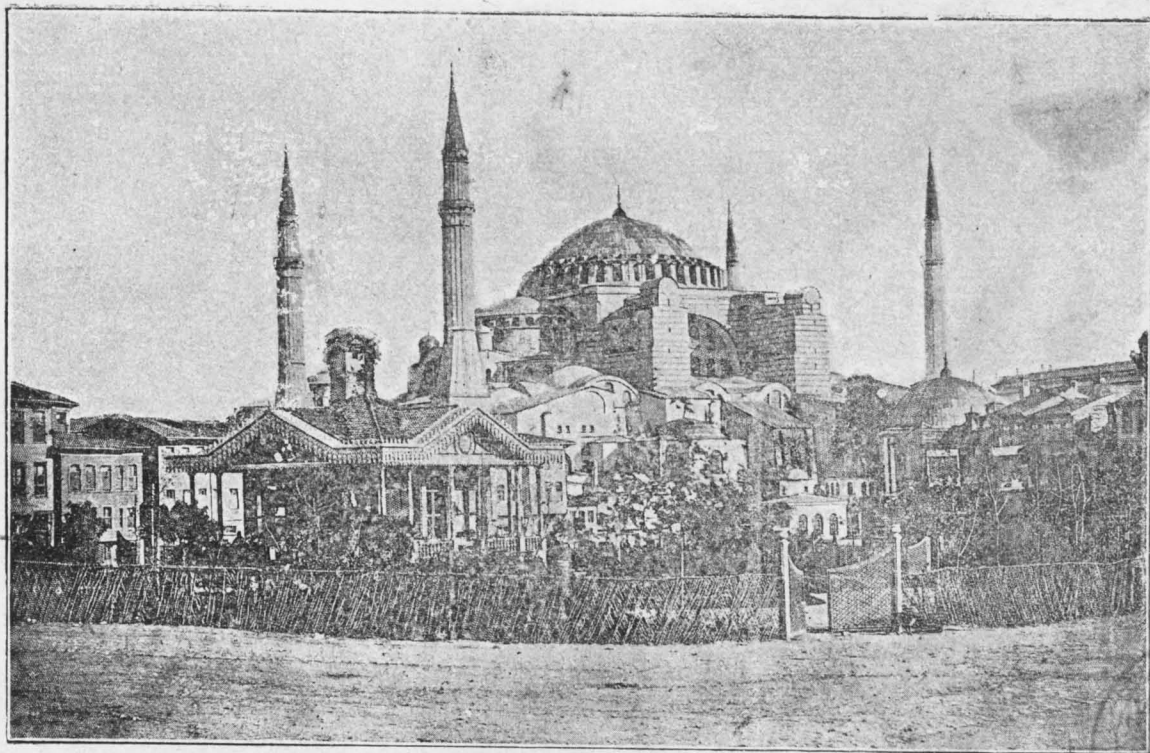
Ἡ ἀνάστασις τοῦ Γένους συνδέεται ἀρρήκτως μετὰ τῆς πτώσεως. Ὡς δὲ φεικτοτάτη καὶ φωτοβόλος αὐγὴ παρίσταται ἐκείνη, ὁμοίως ὡς μεγαλοπρεπῆς καὶ ἐξόχως δραματικὴ δύσις ὑπῆρξεν αὕτη.

Διὰ τοῦτο καὶ ἡ εἰκὼν τοῦ τελευταίου ἥρωος τοῦ μεγάλου κράτους τοῦ Βυζαντίου δὲν εἶνε ξένη πρὸς τὸ ἡμέτερον θέμα.

Ὁ ἥρωϊκὸς αὐτοῦ ἐπὶ τῶν ἐπάλξεων τῆς Πόλεως θάνατος κατέστησεν αὐτὸν ἀθάνατον, τὸ δ' ὄνομά του δι' αἰῶνων ἐπέζησεν ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Ἡ ἀρχαία Ἑλλάς εἶχε τὸν Κόδρον της, τὸ δὲ Βυζάντιον ἀντάξιον ἐκείνου Κωνστ. τὸν Παλαιολόγον.

Ο ΕΝ ΒΥΖΑΝΤΙΩ ΝΑΟΣ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΣΟΦΙΑΣ

